

Атанасије Јевтић, професор емеритус
 умировљени Епископ захумско-херцеговачки и приморски УДК: 27-9”04”
 Универзитет у Београду
 Православни богословски факултет
 Београд

ПРИМЉЕНО: 01. 06. 2016.
 ОДОБРЕНО: 08. 06. 2016.

Синесије Киринајски (Птолемаидски) (370–413)

Сажетак: Патристичка студија са детаљним биографским подацима о Синесију Киринајском и подробно изложеним његовим богословљем. Аутор истиче литерарно-песнички дар и философско-неоплатонско образовање овог Јелина из Северне Африке, који је у себи спајао залазећи антички свет и рађајући се нови свет Хришћанства. На основу других извора а посебно Синесијевих списа (писма, беседе, химне), које даје у преводу, аутор показује како је архипастир Синесије озбиљно вршио своју апостолску службу Епископа у Цркви, свесрдно се трудећи за спасење повереног му народа и очување православне вере у Свету Тројицу. Као Епископ на првом месту је имао задатак да води борбу против остатака аријанске јереси. Објашњен је Синесијев однос према Теофилу, те из Синесијевих Писама стичемо далеко бољи утисак о Теофилу Александријском. О свему је обавештавао Теофила и тражио његово коначно решење, истичући обавезу свих да поштују ауторитет Александријске Апостолске катедре.

Кључне речи: ретор, философија, учење, васкрсење, Теофило, Златоусти, Александрија, платонизам, химне, писма

Највише биографских података о Синесију пружају нам његова дела, пре свега *Писма* (156, која у издањима нису хронолошки поређана), а онда и 9 *Химни*, неколико *Говора* и мањих философско-биографских *Сјиса*.¹

Синесије је био човек од детињства дубоко религиозан и богожедан.² Био је литерарно-песнички одарен и философско-неоплатонски образован Јелин из Северне Африке. У себи је парадоксално спајао залазећи антички и рађајући се нови свет Хришћанства. При крају живота, који се рано завршио (живео је свега 43 године), био је две године Епископ у Киринаји и Пентапољу (Либија у Африци).

¹ Дела Синесијева у PG 66,1021-1756 (то је старије издање, где је бројање *Писама* мало другачије). Најновије критичко париско издање *Писама* и *Химни*, по којем читамо и цитирамо Синесијева *Дела*, и такође основну *Библиографију*, в. на крају: *Библиографија*.

² Ево само неких израза Синесијеве дубоке побожности: „Богу благодарност за све“ (τῷ δέ Θεῷ χάρις). – „Бог нека руководи свако дело и реч“ (ср. Св. Григорије Богослов: „Све треба запомињати Богом“). – „Само да Бог буде Давалац добара“. – „За добро ће ми бити код Бога, да ми се умножавају муке, а смањују (по)части“ (*Писмо 67 Теофилу*). – „Мени је од детињства присутно божанско добро – учење... А то је да ум храним и предстојим Богу“ (ἐμοὶ παιδιόθεν παρέστη θεῖον ἀγαθὸν εἶναι σχολή... τοῦτο εἶναι τὸ τὸν νοῦν ἐκτρέφειν καὶ συνιστᾶν τῷ Θεῷ – *Писмо 41*). Итд.

Рођен је око 370.г. у одавном христијанизованом граду Киринеји (или Ки-рени) у области Пентапоља (то су 5 градова: Кирина, Аполонија, Птолемаида, Арсиноја и Вереника, у данашњој северној Либији), у старој аристократској породици (отац му се звао Исихије /Химна 7/, па је и он првом сину дао то име), која старином потиче из Лакедемоније (Спарте са Пелопонеза; отуда је знао дорски дијалекат и на њему писао *Химне*).³ За његову породицу се раније мислило да је била паганска, али се у новије време с разлогом сматра да је била хришћанска; отуда и мишљење, да је Синесије одгајен као незнабожац, није тачно. Иако сâм за себе каже у својеврсном исповедном *Писму* 66 (једном од најдужих Писама, с почетка 412.г.) Теофилу Александријском (385-412.г.), кога је особито уважавао и који му је у животу много значео, да је био „човек у гресима, имајући изван Цркве другачије понашање (ἀλότροφος Ἐκκλησίας)“, Синесије је, око своје 30 године, док је боравио у Цариграду (399-402.г.), посећивао тамо храмове и, због невоља својих и свога народа, усрдно се молио Богу и кајао се за своје грехе, молећи са сузама „печат Оца“ – несумњиво Свето *Кршћење* (о томе говори и у 1. *Химни*, стих 450-470, 620-636), те је највероватније тада и примио крштење, поготову што је у то време упознао у Цариграду Светог Јован Златоуста (кога с љубављу помиње и касније у *Писму* 67. Теофилу Александријском). И у такође исповедном *Писму* 41. *својим Ејискојима* (поч. 412.г.) додаје да му је „од детињства било дато божанско добро да живот проводи у молитвама, књигама и лову, да би били здрави и душа и тело, једним делом трудећи се и патећи, а другим делом молећи се Богу... А тај дар је да ум одгаја и Богу га представља (τὸν νοῦν ἐκτρέφειν καὶ συνιστᾶν τῷ Θεῷ)“.

Имао је три сестре, и брата Евоптија, честитог хришћанина,⁴ који је касније (иако претходно жењен) постао Епископ, Синесијев наследник у истој области (као Епископ помиње се на Ефеском Васељенском Сабору 431.г., уз Св. Кирила Александријског). Школовао се Синесије најпре у Киринији, а затим више школе учио у Александрији (у познатој јелинистичкој школи званој *Музеј*, основаној од Птоломеја Сотира: 323-305. пре Христа), где је стекао опште јелинско образовање, и посебно у реторици и философији. Синесије је познавао и цитирао Хомера, Платона више, Аристотела мање, затим Плутарха, Херодота, Пиндара, Анакреона, Диона Хризостома и бројне друге јелинске писце и песнике, што се види из његових дела (симпатисао је и Стоика Епиктета, а одбацивао песимизам Епикура). У Александрији је био ученик познате математичарке, неоплатоничког философа Ипатије (десет година старије од

³ То сâм Синесије с поносом помиње (*Писмо* 42 и *Катастаσις* 1).

⁴ У *Писму* 75. помиње „најмилију од сестара“, која се звала Стратоники и била удата у Цариград за царског гардисту Теодосија (у Цариграду је имао и стрица философа, *Писма* 46 и 150; вероватно је код њих и одседао у престоници). Брату је писао 36 *Писама*, и у *Химни* 7. благодари Богу за његово оздрављење од тешке болести.

њега), која је, по историчару Сократу (*ЦИ* 7,15), „превазилазила све философе свога доба“, и у Александрији држала јавна предавања посећивана од бројних слушалаца, па и од истакнутих образованих и политичких људи (како бележи речник *Суиђе*), па јој је касније долазио и епарх Египта Орест и од ње тражио савете (иначе познат као противник Св. Кирила Александријског /412-444.г./, због чега су извесни хришћани почели сумњати у њу, да је подстицала Ореста против Кирила – Сократ *ЦИ* 7,15). Синесије се дивио мудрости и чистоти карактера девојке Ипатије и до краја живота није престао да је уважава; писао јој је 7 Писама, и обавештавао је о своме животу, називајући је „мајком и сестром и учитељем, и кроза све то добротвором, и свим што је чесно и делом и именом“ (*Писмо* 16. из 413.г.). Обоје су у приближно време завршили живот: он је умро 413.г. у 43. години живота, а Ипатија, старија од њега 10 година, убијена је 415. године.⁵

Ево шта за Синесија пише историчар Евагрије Схоластик (*ЦИ*,1,15; PG 86/2, 2164): „Овај Синесије беше у свему другоме учен (λόγιος), а философију је до краја изучио тако да су му се и хришћани дивили, они који нису виђено просуђивали ни симпатијом ни антипатијом. Убедио га је – Архиепископ Александријски Теофило – да се удостоји спасоносног препорођења (=кршћења) и да прихвати јарам свештенства (=Епископства), иако још није био прихватио науку васкрсења, нити је хтео да у то верује. Јер је (Теофило) доbronамерно сматрао да када он ово прихвати, па се благодат дотакне осталих врлина овог мужа, неће ни ово оставити мањкаво. И нису се преварили у нади. Јер, какав је и колики постао, сведоче му и словесно написана после свештенства“ *Писма*, и поздравна реч (цару) Теодосију (=цару Аркадију: *О царству*), и остало што је познато као дело његових добрих трудова“.⁶

⁵ *Ипатаија*, математичар и философ неоплатонске философије, са извесним понашањем стоичко-киничким, остала је девојком до краја живота (*Σουΐδα: ἐπ' ἄκρον ἀναβῆσα τῆς πρακτικῆς ἀρετῆς, δικάια τε καὶ σφῶρων γενοννία, διαθέλει παρθένος*); рођена је око 360.г. у Александрији од оца Теоне (рођен 330.г.), и имала брата Атанасија. Њен, дакле, ученик у Александрији, и то не једини хришћанин, био је крајем 4. века и наш млади философ Синесије, потоњи Епископ Птолемаидски (†413.г.), који јој је написао 7 *Писама* (10, 15, 16, 46, 81, 124 и 154, и једно о њој, 5, брату Евоптију). Извесна хришћанска традиција у Александрији повезивала је Ипатију са Св. Великомученицом Екатерином, такође веома ученом и мудроом девојком из Александрије. Ипатија је 415.г. убијена на улицама Александрије, нажалост, од групе фанатика хришћана. Александријци су били познати као насилни на улицама, па је тако убијен на улици аријански епископ Георгије у 4. и Православни Патријарх Протерије у 5. веку. Иначе, Ипатија није држала ни практиковала паганске обичаје и обреде, нити је у религиозним схватњима правила разлику међу својим слушаоцима, извесни број којих су били хришћани. Али је Ипатија имала и те како утицаја на идејни и друштвени и политички живот у Александрији. Иако је, по *Суиди*, писала нека дела, ништа од ње није сачувано.

⁶ И касније о Синесију пише Јован Мосхос (†619.г.) у *Лимонарију* (гл. 195. PG 87/3, 3077-79): „Кад бејасмо у Александрији, човек христољубив и благочестив Леонтије из Апамеје, дође из Пентапоља... у време светог Папе Александријског Евлогија, и при сусрету са њиме он нам исприча: У време Теофила, блаженог Папе Александријског, постао је Епископ у Киринији **Синесије** философ, који дошавши у Кирину нађе онде неког философа по имену

Слично пише и Свети Фотије (*Библиотека*, 26): „Прочитасмо Епископа Кирињског, Синесије му је име, (списе) *О Промислу*, *О царствију*, и још о другим неким темама“. Био је говорник и писац „узвишеног стила, списи су

Евагрија, његовог школског друга, и искреног му пријатеља, који је са заносом био идолопоклоник, кога је Епископ Синесије желео да преобрати (у веру Христову), и не само желео и пожуривао га, него је од почетка улагао и велики труд и старање о њему, али овај није пристајао, нити је потпуно прихватио његову науку. Али Епископ (Синесије) из велике љубави према њему није посустајао, нити је престајао да га сваки дан учи и саветује: да верује у Христа и стекне Његово познање. Тако једнога дана рече Синесију философ и ово: „Заиста, о! господине Епископе, са свим другим и ово ми се не допада што говоре Хришћани: да ће доћи крај овога света, и да ће по свршетку, сви људи бивши од века, у овом телу васкрснути, и имајући тело нетрулежно и непропадљиво живеће вечно, и добити награде по заслуги; и да онај ко милује сиромаша – Богу позајмљује, и који раздаје новце сиромасима и гладнима, тај ствара ризницу на небу и стотруко ће од Христа у новом рођењу добити награду вечног живота, – што се све мени чини да је обмана и лаж и мит. А Синесије Епископ увераваше га да је све учење Хришћана истинито, и ништа није лажно, ни туђе истини; и многим доказима настојаше да му докаже да је све тако. И тако, после доста времена, учинио је да он постане Хришћанин, и крстио њега и децу његову, и све у дому његовом. Неко време после крштења, даде он Епископу 3 динара ради сиромаша, говорећи: Прими ова 3 динара и давши их сиромасима напиши ми потврду (*меницу*) да ће ми их Христос вратити у будућем веку. А Синесије, примивши златнике, радо му написа потврду као што је желео. Поживевши (философ) неко време после крштења, разболе се неком болешћу на смрт. И кад умираше, рече деци својој: Кад ме будете сахрањивали, ставите ми овај папир у руке, и тако ме сахраните с њиме. И кад сконча, деца учинише како им је рекао, и сахранише га са својеручно писаном потврдом. И трећег дана по сахрани јави се он Епископу Синесију ноћу док је спавао, и рече: Дођи на гроб где лежим, и узми моју својеручно написану потврду. Јер сам добио назад ону позајмицу, и плаћено ми је, те немам никаквог рачуна према теби и твојем обавештењу, јер сам својеручно потписао. А Епископ није знао да је са философом сахрањен и његов својеручни папир. И ујутро посла те дозваше синове његове, и рече им: Шта сте ставили са философом у гроб? Они мислећи да говори о новцу, рекоше му: Ништа, Владико, осим погребне одеће. Шта, зар нисте са њим сахранили и неки папир? А они, присетивши се, не знајући да им говори о потврди, рекоше му: Да, владико, умирући дао нам је неки папир и рекао: Кад ме сахраните дајте ми да држим у рукама овај папир (*=пошвергу*), за који нико није знао. Тада им Епископ каза сан који је видео оне ноћи. И узевши их, са клирицима и ктиторима и другима из града, отидоше на гроб философ. Отворивши га, нађоше философа где лежи и у рукама држи својеручно писан папир, и узевши га из његових руку нађоше да је недавно написано руком философа овако: „Ја Евагрије философ поздрављам тебе најсветијег господина Епископа Синесија. Добих ово написано у твојем папиру, и исплаћен сам, и немам никакав спор с тобом за оно злато које сам теби дао, то јест преко тебе Христу Богу и Спаситељу нашем“. Сви који то видеше запрепастише се, и – дуго времена певајући *Господе, њомилиу!* – прославише Бога Који чини чудеса и свагда даје такву потврду слугама Својим. А и ово нас је уверавао исти господин Леонтије: да се и својеручно написан папир, који је имао потпис философа, чува до данас у ризници драгоцености Цркве Кирињске, и кад се тамо бира нови ризничар, он са светим Сасудим прима и то писмо (*=пошвергу*) и пажљиво га чува, и предаје га следећем (ризничару) цело и неповређено“. – Сматрамо да овај запис блаженог Јована Мосха, настао 2 века после Синесијевог доба, тј. овај чудесни догађај, Промислом Божјим догодио се и записан је ради оних који су имали сумњу у истинитост вере у Христа Бога и Спаситеља самога Епископа-философа Синесија Кирињског: да је њему сâм Христос показао и доказао истину васкрсења мртвих, у које је раније сумњао, и тиме му показао неупоредиву и ненадмашну надмоћ Христове вере наспрам раније му симпатичне јелинске философије, којом се дуго заносио, слично овоме философу Евагрију.

му пуни лепоте и уживања, а и у мислима је снажан и разноврстан. Био је Јелин и бавио се философијом... За њега кажу да се приклонио Божанском учењу Хришћанства и све је остало с лакоћом примио, али није прихватио науку о васкрсењу – што се види и из писма Теофилу (Александријском), па је и поред тога ипак посвећен у нашу веру и удостојен Архијерејства; гледало се на осталу његову врлину и доброту (καλοκαγαθίαν) и да човек таквога живота неће бити лишен обасјања светлошћу васкрсења. И нису се у нади преварили. Јер, пошто је служио као Архијереј, лако је био васпостављен у веру и науку васкрсења. Епископовоа је у Кирина (411-413.г.), када је Теофило био Архиепископ Александријски“.⁷

Синесијево школовање у Александрији потрајало је 3-4 године (почев од 393.г.), и скоро сигурно се ту упознао са Св. Исидором Пилусиотом (360-434.г.), који се такође тада учио у Александрији и од којег је касније, кад је постао Епископ, Синесије тражио савете, па му је Свети Исидор упутио и неколико писама. Вароватно се Синесије срео и са младим Кирилом, сестрићем и наследником Архиепископа Теофила у Александрији.⁸ Потом је Синесије, по повратку у Киринају, као аристократа био провинцијални функционер, и као члан савета (=сенаџа) учествовао у политичком животу и одбрани свога града и народа – нарочито при најезди варварских племена из пустиње 395.г. – јер је био из угледне породице, иако не много богат (Писмо 134; Дион, PG 66,1157С). Иначе је желео да живи контемплативним животом, инспирисаним тада још увек више неоплатонизмом Плотина (205-270.г.) и његовог ученика Порфирија из Тира,⁹ а волео је и да јаше и бави се ловом (написао је и дело о лову „Кинијетикон“, које је изгубљено). О Синесију као „Јелину и Хришћанину“ говорићемо касније.

⁷ Наводимо и шта о Синесију пише *Лексикон Суига*: „Синесије из Пентапоља Тиваиде у Либији, философ, Епископ Птолемаиде, поставши (прво)свештеник написао је разне књиге, граматичке и философске, и Беседе царске, панигиричке, или слављеничке, *Похвалу ђелавосији*, и *О Промислу*, сјајну *Реч о Јелинском карактеру*, и друге многе и различите књиге; саставио је и *Писма* којима се многи диве“.

⁸ Нема нимало вероватноће да се Синесијево *Писмо 12* (из 412.г.) односи на Светог Кирила Александријског, по којем би Кирило, наводно, био под неком „епитимијом“ Теофиловом. Писмо говори о неком другом „брату Кирилу“ кога је Теофило био ставио под неку епитимију. Теофило је умро 12. октобра 412.г., а сестрић му и архиђакон Кирило наследио је стрица 3 дана по смрти, 17. октобра 412.г. Синесије пише ово *Писмо* неком Кирилу после смрти Теофилове, да му дотична епитимија престаје (в. и Ch. Lacombrad, *Synésios de Cyrène Hellène et Chrétien*, Paris 1951, p. 251-2).

⁹ Порфирије (233-300/5.г.) је раније био хришћанин, а затим је отпао од Христа и Цркве. Синесије свакако није следовао антихришћанске ставове Порфиријеве, који је, иначе, у философирању о „три ипостаси“ (мада безличне) остао под извесним утицајем хришћанског схватања Тројице, као донекле и његов учитељ Плотин, који је опет утицао донекле на Оригена и Августина. Против Порфирија су писали бројни црквени писци.

Од свога народа Синесије је биран два пута: најпре је као учен човек, биран и послан у престолни Цариград, ради послова грађанских, да се код младог цара Аркадија (395-408.г.) заузме за смањење пореза области Пентапоља, и особито своје граду Кирини (коју назива „јелинским *ирадом*“), јер је, нападама и пљачкама варвара и дивљих номадских племена из пустиње, град и предео био јако осиромашено. Други пут, десетак година касније (410.г.), клир и народ Пентапоља изабрао га је за свога Епископа. Иако млад, Синесије се оба пута прихватио ових одговорних дужности. У Цариград (где је имао и удату сестру, стрица и пријатеље), пошао је у нимало лаку али важну мисију, 399. године. Путујући преко Мореје (=Пелопонез) и Атине,¹⁰ стигао је у престоницу и ту провео 3 године (399-402), што је донекле описао у својим *Писмима* и *Химнама* (у *Химни I* износи и тегобе тог боравка и тешкоће око испуњења преузете мисије, док коначно није успео да добије цареву помоћ за свој град и народ). Ту је сусрео и упознао Светог Јована Златоуста, Архиепископа Цариградског (398-404.г.) и видео његов сукоб са царицом Евдоксијом, као и први прогон Светитеља. Ту је доживео и земљотрес 402.г. (*Писмо 61*, писано 407.г.) после којег је Свети Златоуст враћен из назначеног му изгнанства, истина за кратко време, јер је ускоро, 404. године, коначно протеран са свога Архиепископског престола, у чему је, на Синесијеву жалост, учествовао и Теофило Александријски. Судаћи по *Писму 70*, изгледа да је Синесије тада у Цариграду упознао и Прокла, ученика Златоустовог, који је затим постао Епископ Кизички, а од 434-446.г. био и Архиепископ Цариградски.¹¹

У Цариграду је био очевидац познатог политичког заплета и сукоба око „готског питања“ у Византији.¹² Тамо је саставио и одржао говор: *О Цар-*

¹⁰ Неки проучаваоци сматрају да је Синесије свратио у Атину по повратку из Цариграда. Иначе, о Атини он (*Писмо 136* из 399.г.) нема високо мишљење. У *Писму 146* (поч. 399.г.) пише: „Садашња Аџина нема ништа важно, осим славних имена месџа... јер је философија (из ње) ѿрошџерана... Аџина је некад била *ирад мудраца*, а сада јој значај дају ѿчелари (μελιττοурγοί=медари са *Имиџоса*)“. Познаваоци тог периода јелинске философије ипак тврде да философија у Атини, особито касније у 5. веку, у време неоплатоника Прокла (440-485.г.), није била на тако ниском новоу, него је по среди било различито у то време схватање философије у Александрији и у Атини. Иначе, Академију у Атини укинуо је цар Јустинијан 529.г. – Синесије је негде тих година био и у Антиохији у Сирији, где је посетио пријатеља и колегу са студија Олимпија (коме у *Писму 133*, из 405.г., захваљује за помоћ током рата: слање коња и стрела), и видео већ старог ритора Ливанија, што спомиње у спису „*Похвала ѡелавосџи*“, писаном ускоро потом.

¹¹ *Писмо 70*, писано је почетком 413.г. и у њему Синесије назива Прокла „часним оцем“ (патрџкџ кеџалџ) што значи да је Прокло тада већ био клирик (пре епископства био је секретар код Цариградског Аеп. Атика), очекујући од њега писмо утехе, јер су му помрли синови. Прокло је у Цариграду дао Синесију извесни новац као помоћ, па му Синесије 406.г. за узврат шаље пољске плодове (*Писмо 134*).

¹² Било је то доба превласти у престоници Гота, следбеника аријанске јереси, па је слаби цар Аркадије хтео да им да и повластице, али је то спречио Свети Златоуст. Опширније о свему

сѣву, изговорен пред царем Аркадијем (PG 66,1056-1107), и започео спис *О Провиђењу*, који ће нешто касније завршити (PG 66,1210-1281). Претходно је примљен код цара Аркадија и предао му поклон свога града Кирине *златни венац* (=круну) и молбу за ослобођење Кириније од пореза, на што је добио позитиван одговор декретом о смањењу пореза.

У Слову *О Царсѣву*, држаном тада пред царем Аркадијем 400.г. (PG 66,1059-1108), пише: „Мене је послала Кирина, увенчавши главу златом, а душу философијом; град Јелински, име старо и чесно, некада био у многим песмама старих мудраца, сада сиромашан и понижен, и велика развалина, која потребује помоћ цара, ако хоће да за њега учини нешто достојно древности. Ову ми невољу, (царе), ако хтеднеш излечити, хтеднушем тада донећу ти од велике и срећне отаџбине други венац... Истина речј је племенитост... Побожност (εὐσεβείαν) треба поставити као прву чврсту стену, па на њој утврдити сигурни споменик (ἄγαλμα) царства, и невреме га неће никада срушити док се држи те стене. Одатле надаље, велим, под руководством Божјим цар треба да подражава Бога, да је (прво) цар (=βασιλεὺς) самога себе и да у души стекне једновлашће (μοναρχίαν)... и да има као украс све врлине, а нарочито најцарскију од свих врлинâ – разборитост (φρόνησις)“. Надаље је говорио цару да се добро царовање види по резултатима: цар је онај који храни народ, а који се од народа храни, тај је тиранин (§ 2 и 6. PG 66,1056,1069).

Из Цариграда се вратио у Киринију 402.г. и после неколико месеци одлази у Александрију (пролеће 403), где је остао 2 године. Ту се године 404. ожени једном хришћанком из високе породице, по благослову Теофила Александријског (385-412.г.), што претпоставља да је већ био крштен и што је свакако утицало на његово дубље приближавање Хришћанству и Цркви. У браку је добио 3 сина, који су умрли већ као дечади. У тим годинама (око 404.г.) написао је 2 философска списа: *Дион* и расправу *О сновима*, у којима се још увек интересује јелинизмом и неоплатонским објашњењем снова. Из Александрије се потом враћа у Киринију.

У годинама 405-411. у његовој области пуних 6 година били су немири и прави ратови, због најезда варварских номадских племена из пустиње (званих Масути/Мазици и Авсирији), што се види и из Синесијеве кореспонденције, и из описа у делу *Καὶ τὰς ἱστίαις* (=Беседа I, писана од 405.г. и надаље). Од тада је активно деловао као енергичан човек, скоро као државник и ратник, јер је штитио свој град и народ, чак је и сâм учествовао у гоњењу непријатеља из града Кирине и Птолемаиде, где су варвари палили и рушили цркве, и пљачкали светиње из њих (о тим војним сукобима пише у *Писмима* 107, 108 и 122). Варвари су тада заузели и његово породично имање, па је једно време са другима био избеглица. Године 411. због неспособности надлежног да брани

в. код Ф.И. Успенский, *История Византии*, Москва 1996. – О устанку у то време варвара Гајана Гота у Цариграду пишу Сократ (ЦИ 6,6), Созомен (ЦИ 8,4) и други историчари тога доба.

град и народ политичког функционера Инокентија, Синесије моли Теофила из Александрије за помоћ, а сâм обилази провинцију и заводи поредак у Црквама и после разарања обнавља их. Тада је дошао у већи сукоб са губернатором Андроником, који је гледао само да се обогати, притом брутално тиранишући народ. Синесије је тражио помоћ од Цариграда, али је одзив био слаб, па је, због бруталности и неморала тог префекта, као Епископ канонском одлуком одлучио Андроника од Цркве. Кад је Андроник смењен са свог положаја, и како-тако молио за опроштај, Синесије је, већ као Епископ, молио Теофила да истога помилује (на то ћемо се још вратити).

Знајући да брани своју омиљену отаџбину (о којој с љубављу пише у *Писму 148*, називајући је библјским језиком – да је плодна и благородна као Едем пре Нојевог потопа), Синесије је, пре поласка у борбу, ишао у храм, и у усрдној молитви Богу боравио дуже време у њему, хватајући се за Свету Трапезу и светиње Храма, и усрдно молећи Бога за помоћ (*Καίταςίαις* 2, PG 66,1572-3). Зато није чудо што је почетком фебруара 411. године (по другима већ 410.г.), по смрти Епископа Птолемаидског, Синесије од народа и свештенства из околних градова, у присуству још 2 Епископа, изабран за Епископа-Митрополита Птолемаидског.¹³ (Слично је, неку годину пре тога, такође као лаик, изабран од народа и Св. Амвросије за Епископа у Милану). После неколико месеци устезања,¹⁴ он прихвати тај избор и од Архиепископа Теофила бива хиротонисан (1. јануара 412.г.) за Епископа Птолемаиде и Митрополита Киренаике, у Горњој Либији. Од хиротоније до активног прихватања епископске дужности провео је неколико месеци у припремању за то узвишено апостолско дело.

Поменуто устезање око прихватања узвишене али и тешке и одговорне Епископске службе Синесије је изнео, фебруара 411.г., у *Писму 105*. упуће-

¹³ Види *Писмо 66*. Теофилу Александријском. Касније је Синесије свом народу који га је изабрао говорио: „Нисам изабирао философију недоживљену (=недрушћивену), и када ме је најчовекољубивија религија (=Хришћанска вера) узвела на дружељубиви етос (=служење на-роду), послушао сам кад сте ме позвали и радујем се дознавши зашто су се (због избора за Епископа) градови окупили“ (*Καίταςίαις* 2, PG 66,1573-5).

¹⁴ Ево како о том „устезању“ Синесије пише у свом *Писму 11*. Презвитерима Птолемаидским (јануара 412.г.): Говорећи да је свим својим силама избегавао свештенство (=Епископство), додаје: „Божја је то сада била ствар (рукоположење)... Јер Бог је навео не оно што сам искао, него оно што је Он хтео; и молим се да Он, Који је ово учинио, буде Руководитељ мог живота и Заштитник овога дара (Епископства)... Ја то нисам знао, али, кажу Боју је све мојуће, па и оно немогуће (Мт.19,26)... Ако ме Бог не напусти, тада ћу познати да свештенство није љубишак (ἀλόβασιν) философије, него усјон (ἐπανόβασιν) у (праву) философију“. Интересантно је да је Синесије потом и као Епископ (413.г.) називао себе „**философ свешћеник**“ – „φιλόσοφος ἱερεὺς“ (*Писмо 62*. војном гувернеру Маркелину, кога философско-пастирски хвали што је „према Богу побожан, грађанима праведан, потребитима човекољубив“). Иначе је Синесије о Хришћанском свешћеништву имао веома високо мишљење: „Оно што он пише о узвишености свештеничког достојанства и о дужностима Епископа може се поставити близу речи О *Свешћеништву* Светог Златоуста“ (Г. Манзаридис, ΘНЕ, т. 11,566).

ном брату Евоптију, а намењеном у ствари јавности и конкретно Теофилу Александријском Архиепископу, надлежном и над областима Пентапоља и Либије. У томе Писму, једноме од најпознатијих његових Писама, Синесије пројављује племениту лепоту свог људског лика, велико смирење и искреност, и чистоту карактера.

Наводимо то Писмо 105. брату (скраћивано):

„Био бих неразуман кад не бих имао велику благодарност Птоломејцима што су ме удостојили толике части, колико не бих ни ја сâм себе. Али не треба гледати на то колику ми част дају, већ на то колико ја могу понети. Јер, бити (обичан) човек, па добити безмал божанске почести, праведно је да од прихватања тога долази задовољство; али ономе који није достојан те части, то најављује горку наду за будућност. Јер није скорашња, него врло стара реч: *дојави се часи од људи – имајући неки ѝред ѝред Бојом* (Плутарх). Ја, познавши себе добро, налазим да сам свакако неспособнији од онога што приличи честитости свештенства... Слушај, зато, моје стање, а већину тога већ и знаш. Узевши мали терет – философију, мислим да сам је до сада добро носио... Али се бојим, поставши немаран и прихвативши ову част (свештенства), да не сагрешим двоструко: оно прво (=философију) презревши, а достојанство овог другог (=свешћенствa) не достигавши. Јер види овако: На ово двоје сам досад делио време: забаву (=иру, уживање) и учење (παιδεία καὶ σπουδή); и учећи био сам сâм (=одичан), особито у божанским стварима, а играјући се био сам најобичнији. Јер знаш да и кад сам читао неку књигу, склон сам био свакој игри (=уживању), а старање о градским (=οἰκίαι) стварима немам ни природом ни учењем. Човек, пак, свештеник треба бити божанствен (θεσπέσιον=δοῖον-αδακνυῖ), и према сваком уживању непопустљив пред Богом... У односу пак са Богом, човек није (више) самац, него је најзаједничкији (κοινώτατος=најдружевнији=најсаборнији), будући да је учитељ Закона, и да говори оно што је по Закону. Он треба и да чини сва дела која чине сви заједно. Јер сва дела (=ῥήματα) других он треба да чини, или да подлегне свим оптужбама. Како, дакле, није својствено великој и снажној души да поднесе толико много старање, и да не поклекне умом, и да не види како се у души гаси њен божански део, притиснут сваковрсним пословима? Добро знам да је некима то могуће, и блаженим називам њихове природе, и сматрам такве да су божански људи (θεῖους ἄνδρας), које бављење свим пословима не одваја од Божанства... Немам снаге, а и унутрашњост ми није здрава, и према спољашњем нисам способан, и не могу много подносити узнемиравање савести. И кадгод ме неко пита, не устручавам се да јасно говорим: да свештеник треба у свему да је беспрекоран, и да је слободан од сваке нечистоте да може и друге очистити од прљавштина.

„И ово још хоћу да додам у писму брату, јер ће писмо читати свакако и многи други. Јер нисам узалуд ради тога и написао ово писмо, да ствар буде свима јасна: да било шта да се догоди, ја нисам крив ни пред Богом, ни пред људима, и не мање пред оцем Теофилом (Архиепископом Александријским). Јер, износећи сада моју ствар на јавност, и стављајући пред њега све разматрање о мени, како ја могу бити одговоран?

„Мени је, дакле, Бог и закон (брака) и свештена рука Теофилова дала жену. Унапред, зато, говорим свима и сведочим, да се ја нећу од ње нимало одвојити, нити као прелубник њој тајно долазити – јер то није нимало побожно, нити је имало законито, него желим и често се много молим да добијем добру децу. То једно треба господар хиротоније (Теофило) да зна, а нека то дозна и од наших заједничких пријатеља Павла и Дионисија (веров. Епископа области Пентапоља), које је, надам се, народ изабрао као изасланике (Теофилу).

„А још и једно треба, не да га научим, него да подсетим, па ћу и о томе више проговорити... Тешко је, ако не и врло немогуће, учења (δόγματα) која су у души кроз знање стекла доказ (δι' ἐπιστήμης εἰς ἀπόδειξιν=доказ кроз науку сīекала), сада поколебати. Знаш и сām да се философија много противи неким раширеним учењима (=хришћанским). Свакако, никад нећу прихватити да мислим да је душа настала после тела (тј. душа преегзистира!). Нити да ће космос, са осталим деловима, природом пропасти. И васкрсење (тела), које сви исповедају (Хришћани, али не и Јелини), сматрам за нешто свето и неизрециво, али сам далеко од тога да та схватања масе признам.¹⁵ Ум пак философски, који сагледава истинито, дозвољава коришћење лажи, јер је светлост аналогна истини као око катаракту, који смета оку да добије обилну светлост. Болесним очим је мрак кориснији, тако сматрам да је лаж корисна маси, и штетна је истина онима који не могу гледати јасност суштопостојећих ствари (τὸν ὄντων). Ако ово закони нашег свештенства мени дозвољавају, онда бих могао бити свештеник: у дому бих философирао, а изван дома бићу учитељ тајних ствари (φιλοσοφός), али нећу друге преубеђивати, остављајући их да буду у предубеђењима. Ако говоре да тако треба да буде свештеник и понаша се: да буде с народом једнак у мишљењима, ја нећу каснити да себе јавно испољим свима. Јер демос (=народ) и философија шта имају међусобно заједничко? У истини Божанских ствари треба држати тајну, док маса тражи друге навике (=ионашање). И опет ћу и много пута рећи: без неке нужде, није мудро оспоравати нити допустити оспоравање.

„Али, призиван у свештенство не прихватам да лицемерим у догматима. То сведочим и Богу и људима. Богу је својствена истина, пред Ким у свему хоћу да будем невин. Једино то не лицемерим... Издржаћу ако то заповеда Бог.¹⁶ И мада не волим бриге, потрпећу, и поднећу тужакања (других) и послове, испуњујући, иако тешку, ту службу Богу (Λειτουργίαν τῷ Θεῷ). Нећу скривати учења (δόγματα), нити ми се схватање (ἡ γνώμη=веровање) супротставља језику. Тако мислећи, тако говорећи, мислим да угађам Богу. Не желим да о мени остане нека реч како, не познавши ме (Αεφ. Теофило, који ће га хиротонисати), докопао сам се хиротоније, него знајући најбогољубивији отац Теофило (Александријски), и како ме је јасно упознао, нека тако одлучи о мени. Јер, или нека ме по страни остави да философирам о себи, или после тога да (ме) суди и издрише нас из хора свештеника, не остављајући себи места (за друго). Свако мишљење мимо тога је глупост, јер добро знам да је истина оно што је Богу најмилије.

„И зато призивам за сведока твоју свету главу, и, још пре тога, сāмога Истинозналца Бога: ја сам потрешен (ἄχθομαι=уздуђен), – а и како ћу бити, кад треба да један живот

¹⁵ Патролог П. Христу (Ел. *Πατρολογία*, т. 3,572) сматра да се „радило углавном о оригенистичким схватањима“, од којих се Синесије, због свог неоплатонизма, тада још није био ослободио. – J. Quasten (*Patrology*, франц. превод, т. 3,162) сматра да је Синесије „у срцу остао више платоничар него хришћанин, како то откривају његови списи“, што није тачно, јер управо *Писма*, и добрим делом *Химне*, сведоче супротно.

¹⁶ Последње реченице сведоче да Синесије верује у Живога и Истинитога, Личнога Бога, и верује да ће му тај Бог показати вољу Своју кроз Епископа Цркве Христове Теофила, како се заиста и догодило. Зато његови претходни рационалистички, наслеђени из јелинске безличне философије „разлози“ устручавања, и чак неприхватања поменутих „догмата“ (он користи исту реч и за философска схватања, „учења“, и за истине откривене Оваплоћеним Христом у Цркви), како се види још у овом *Писму*, нису издржали у његовом срцу и врлинској души, јер је победила Боголиконост и Христологијом у њему, онтолошки дубља од „философског ума“, одвојеног од срца христочежњивог и богожедног. Ово посведочују и друга му *Писма* и *Химне* из ових година.

мењам у други (εις βίον ἀπό βίου μετασκευάζειν)?¹⁷ Ако је то било јавно, што не желим да кријем, а Сâм Бог нас је уврстио у свештенике, Који је и дао свештенство, узимам на се ту обавезу и као дожанско знамење Божје прихватам... Јер Богу се треба доброволно повиновати. Ако ме, ево, Бог прима као литурга (=свештѣнослужитѣља), онда од почетка треба, као најбожанскије, љубити истину, а не због оног најпротивнијег, а то је лаж, предавати себе на служење Богу“.

Наш коментар на ову потресну исповест: Синесијеви наведени разлози да не прихвата порицање преегзистенције душе (Платон, Ориген), као ни пропаст космоса на крају (Платон) и васкрсење тела (по јелинској философији, која материју презире, па је неће вечну) очигледно су само философске „догме“, а не „научни докази у души“; то су недоказани космоцентрични постулати самодовољног „философског ума“. Није онда чудо – а баш јелинска космологија не може да смести **чудо**, јер *чудо* је чин Божије слободе наспрам природе и света, збива се на надразумном нивоу непредвидиве **новине**, тј. **слободе** Личнога Бога Творца, Који се чудесно јавио Христом у свету и историји и надаље у њој дејствује (ср. Јн.5,17; Откр.21,5) – да све те разлоге Архиепископ Теофило Александријски није узео као препреку да дивнога Синесија ипак хиротонише за Епископа Цркве Христове, и да се у томе није преварио, како запажају напред наведени историчар Евагрије и Свети Фотије. Јер је Теофило као Христов следбеник веровао у врлине душе, срца и разума Хришћанина Синесија, иако још почетног, али искреног, непоробљеног „философији овога света“ (Кол.2,8), да ће он ипак примити богооткривене истине „философије по Христу“, те „најчовекољубивије религије“, како ће сâм Синесије рећи за науку и учење („*гоимаѣ*“) Христовог Јеванђеље спасења човека и света. Синесије је то прихватање убрзо и пројавио као Епископ и Пастир, да може бити истовремено „φιλόσοφος ἱερεὺς“ (Писмо 62. из 413.г.) не сматрајући да је тиме доживео деградацију и отпад (ἀπόβασις) од философије, него да је свештенством, као, по Апостолу Павлу, „свештѣнодејсѣјвовањем Јеванђеља Христовог“ (Рм.15,16), уствари доживео „узлазак“ (ἐλανάβασις) навише и набоље у „философију по Христу“ (Кол.2,8). (Писмо 96. из 411.г.).

Као Архиепископ Синесије је прихватио врло озбиљно своју апостолску службу Епископа у Цркви Христовој. Свесрдно се трудио за спасење повереног му народа и очување праве=*иравославне* вере у Свету Тројицу, Бога Живога и Истинитога у Кога је несумњиво поверовао. Као Епископ, на првом месту је имао задатак да води борбу против остатака аријанске јереси (која је у време цара Констанција /337-361/ деловала и у Египту). У Птолемаиди је још била присутна крајње радикална секта Аномејаца, о којој Синесије пише Презвитерима Птолемаиде као о „најбезбожнојој јереси Евномија“ и о тим јеретцима као „псевдоучитељима“ и „апостолима ђавола... који у пшеницу сеју кукољ и као вуци ускачу у стадо“, и зато их је он „искључио

¹⁷ Јасан доказ да је Синесије доживео промену животног схватања и искуства (промену животне визије света и стицање искуства новог „живог живота“, о чему сведоче и његова *Писама*: 96. пријатељу Олимпију и 147. монаху Јовану – оба писана у ово време 411.г.), где у *Писму* 96. пише: „Ја за сведока призивам Бога, Кога поштује и философија и пријатељство, да сам рађе бирао многе смрти неголи свештенство, али ми је Бог одредио не оно што сам тражио, него оно што је Он хтео. Молим Даваоца живота (νομέα τοῦ βίου) да буде и Заштитник додељеног ми живота, да ми овај догађај буде не *назад*ак (ἀπόβασις) философије него *узлаз*ак (ἐλανάβασις=υσιόν) у (праву) философију“ (=философију њо Христѣу=Кол.2,8). Слично и још јасније пише следеће 412.г. својим Презвитерима (Писмо 11). Такође, нарочито јасно пише у *Писму* 41, исте 412.г., где већ као Епископ, неколико пута помиње поименце Господа Христа Сина Божијег „Распетог за грехе свију“.

из *Сабора Хришћана* – из Цркве (*Писмо 4*, крајем 412.г.). Изгледа да се тим поводом обратио за савет и Св. Исидору Пилусиоту, и овај му је одговорио кратким и јасним писмом о тој јереси.¹⁸ (И *Писмо 44*. и вероватно 142. односе се на борбу са Евномијанском јереси).¹⁹ И овај догађај показује да је Синесије постао истински Православни Хришћанин и Архипастир који брани „божански догмат“ (τὸ δόγμα τὸ θεῖον) истините вере Цркве у Свету Тројицу.

Однос Синесијев са Теофилом Архиепископом Александријским увек је био позитиван и као такав имао важну улогу у његовом животу и раду. Писао је Теофилу осам *Писама* (9, 66-69, 76, 80 и 90), и у њима, и писмима другим лицима, оловљавао га речима великог поштовања: „Отац Теофило... најблаженија поштована глава... блажено име твога богопоштовања“. Називао га је „најсветији и најмудрији“ (*Писмо 9*) и особито је хвалио његова *Пасхална Писма*. Такође је увек поштовао Апостолску Цркву Александрије и с поверењем се обраћао Теофиловом патријарашком „највеличанственијем Првосвештеничком трону“, уверавајући народ црквени да „сматра за божански закон све што тај трон одреди“, иначе „због одбацивања и непоштовањем њега, и Бог се одбацује и не поштује“ (*Писмо 66*). Послушност тој Апостолској катедри Синесије изједначује са животом, а непослушност са смрћу, и цитира дословно познату монашку изреку: „*Послушност је живи, и непослушност је смрт*“ (ἀκοή ζωῆ, καὶ θάνατος ἢ παρακοή – израз Св. Нила Анкирског).

Свих осам *Писама* Теофилу писао је Синесије када је постао Епископ, почетком 412.г., и та писма се углавном односе на проблеме настајале у Епархији Синесијевој, тј, у Митрополији²⁰ Птолемаидској, као што су били спорови између неких тамошњих Епископа, конкретно између Диоскора и

¹⁸ *Писмо* Св. Исидора 1,241: *О Аријанцима и Евномијанцима*: „Ако желиш дознати, кратко је, али сигурно: Ако Бог свагда јесте исти (ὡσαύτως ἔχει), ако никад није нешто накнадно стекао, онда је свагда и Отац. А ако је свагда Отац, свагда је имао Сина. Дакле је Син савечан Оцу.“ (PG 78,329C).

¹⁹ О борби с Евномијанством говоре и две Синесијеве *Химне*. Иначе, у прве 2 *Химне* извесни тројични изрази имају елементе из неоплатонске-оригеновске традиције у Александрији, особито о Светоме Духу.

²⁰ У ствари читава Александријска Црква – Архиепископија и потом Патријаршија, није имала Митрополија у значењу какве су биле Митрополије у другим Апостолским Црквама на Истоку (Јерусалим, Антиохија, Кесарија, Ефес итд.), што се јасно види из позива цара Теодосија Млађег Митрополитима за Трећи Васељенски Сабор у Ефесу 431.г., кад је царски позив за Сабор упућен у Египат и околину само Св. Кирилу Александријском да дође „Митрополит са 5 Епископа“, и такав исти позив свим већим, Митрополитским катедрама на Истоку. Кирило је дошао у Ефес са 50 Епископа, јер је Александријски Епископ био у Африци једини стварни Митрополит. Било је неких већих градова, као што је била Птолемаида, чији је Епископ имао извесну надлежност над околним Епископима (који нису били Хороепископи него Епархијски), како се види управо из ових Синесијевих *Писама* Теофилу, где је очигледно видна црквена надлежност Александријске катедре над целим Египтом, Птолемаидом, Либијом, итд.

Павла (*Писмо 66*). Синесије је мудро настојао да се ти Епископи измире међу собом, претећи и одлучењем из општења, али првенствено тражећи искреност, хришћанско покајање и братску љубав, и у томе је углавном успевао. Говорио је и писао: „безгрешност је удео Божанске природе, а црвенило стида назвао бих својством целомудрености (σωφροσύνης=честийиошћу)“ (*шамо*). О свему је обавештавао Теофила и тражио његово коначно решење, истичући обавезу свих да поштују ауторитет Александријске Апостолске катедре. Интересантно ће бити да из овог *66. Писма* наведемо место где спомиње пример Светог Атанасија Великог, како је примењивао црквену икономију (=снисходљивост), одредивши привремени премештај једног Епископа на другу Епископију (премештај Епископа је иначе забрањивао *Канон 15. Никејског Сабора*): „Потребно је у временима стешњеним попустити од строге акривије. Зато је и Свелелики Атанасије (πατριάρχης Ἀθανάσιος), за кратко и не за дуго – јер је било потребно подржати пламичак Православља (наспрам Аријанаца) и већма га распалити – овога човека (Епископа Сидирија), погоднога за веће ствари, заповедио му да пређе тамо и да управља Црквом као Митрополит“. (Било је то у време Атанасијевог *3. пројонсџива*, 365-6.г.).

Овим је Синесије подстицао Теофила да и он примени црквену икономију у решењу овог проблема у Цркви његове области. Није, дакле, био само пасивни послушник, него и одговорни епархијски Епископ и сарадник свога Архиепископа. Иако је успешно и плодотворно вршио своју епископску службу, себе је смирено схватао и самокритички оцењивао. Невоље које је доживљавао сматрао је као Божју правду и педагогију, која му долази зато што се прихватио Епископство иако је имао слабости: „Јер све ми је пошло противно због ризичне смелости да као човек у гресима, одгајен ван Цркве, имајући другачији живот, дотакнем се Жртвеника Божјег“ (тако, без резигнације, завршава опширно *Писмо 66. Архиепископу Теофилу*, крајем јануара 412.г.).

Други слични проблеми настали су око Епископа тзв. „Јованитá“, тј. присталица „осуђеног“ (на „сабору код Храста“ 403.г.) и протераног Светог Јована Златоуста (којима је велики Светитељ поручио да његову „осуду“ не потпишу, али да новог Патријарха признају, што они нису прихватили, а што неки незнавени псевдозилоти и данас злоупотребљавају). Чини нам се најбоље да потресно о томе *Писмо 67. Теофилу* (с почетка 412.г.) скоро цело наведемо, као пример смиреног и честитог карактера овог дубокоумног и човекољубивог Христовог Епископа какав се показао Синесије:

„Желећи добити од тебе објашњење, хоћу да објасним узрок те моје жеље. Александар, човек из сената Кирине, још у младости је практиковао усамљенички живот. Кад је достигао зрели узраст још се дубље погрузио у тај живот, и као такав нађен је као достојан за црквеног ђакона, а онда и за презвитера. По неким потребама нашао се при Двору (у Цариграду) и упознао са Блаженим Јованом (Златоустом) – нека се од нас поштује спомен

Скончавшега, јер свако нерасположење пролази са овим животом²¹ – и дружећи се са Јованом он је, још пре раздора међу Црквама, из његове руке примио Епископство у Витинијском Василијанупољу.²² Кад се појавио тај неспоразум, он је остао пријатељ онога који га је хиротонисао (тј. Златоуста), и постао његов присталица. Кад је преовладала саборна одлука (= *Теофилова* и *Атишкова*), та партија („Јованита“) је постојала још неко време. Но зашто ја то теби објашњавам, кад ти сâм све знаш, бољерећи сâм си био уредитељ црквеног мира (!)? Читао сам твоје мудро писмо благословеном, мислим Атику,²³ које га подстиче да прими назад људе (тј. „Јованите“). Све до сада Александар је био са таквим као и он одступницима... Александар и још неки малобројни, ево већ 3 године после амнестије и помирења, није пошао у Витинију и није заузео дату му катедру, као да му је било свеједно што му се други обраћају као обичном лицу. Ја се још нисам довољно удубио у свештене законе (= *каноне Цркве*) и немам засад шире знање (о канонима), јер још прошле године мене није било у каталогу Епископа, но ипак видим да неки старији, не претварајући се да јасно знају, боје се да не би некако нарушили неки црквени канон, и зато се понашају према Александру у свему грубље него што је заслужио. Нејасно подозрење довело је до очевидног безчасћа које они наносе странцу, одбијајући да са њим деле кров. Ја им нисам исказао порицање тога, али их нисам ни подржавао. Хоћеш ли знати, многопоштовани Оче, како сам ја поступио. Нисам га примио у Цркву, но код себе дома ја га примам с поштовањем које показујем беспрекорним људима који дођу у провинцију. Када неки од провинцијалних Епископа дође мени, ја избегавам сваки акт или реч, која изражава моје преимућство, и сматрам за неумесност раздражене клевете оних који сматрају да ја понижавам права нашег града као Митрополије... Односно пак Александра, ја бих хтео да га не видим нигде на тргу кад идем у Цркву. Кад ми се деси да га видим, ја окрећем очи и црвени стид ми покрива лице. Но чим он пређе праг мога дома и налази се са мном под истим кровом, ја му указујем све доличне почести. Зашто ја ни у приватном ни у друштвеном животу нисам у сагласности сâм са собом, и ни у једној ситуацији не понашам се тако како ми се чини правилно? Ја попуштам час закону, час својственом мојој природи човекољубљу. Ипак, ја бих могао присилити природу кад бих знао закон. У томе и јесте питање на које треба да имам прост и јасан одговор од наследника Апостолске власти (= *Теофила*), који управо и тражим као одговор на питање: Треба ли Александра да сматрам Епископом, или не?²⁴

²¹ И само ова мудра реченица говори довољно о честитости Синесијевој. Он је знао за Теофилове интриге против Св. Златоуста (које понашање Теофилово назива „раздор међу Црквама“! да не погоди Теофила), али је Златоуста сматрао Светим Јерархом (он га је вероватно крстио у Цариграду, пре 402.г.), а Теофилу није о томе критички говорио. Из *Писма* се даље види да је и Теофило променио своје држање, поготову кад је Златоуст преминуо 407.г. и наследник му Патријарх Атик (и то, по Синесију, на иницијативу Теофила!) прогласио амнестију за следбенике Јованове – „Јованите“.

²² То је Дрепанон-Јеленупољ, код Никомидије, родно место Св. Јелене, мајке цара Константина.

²³ Такво Теофилово писмо Атику Цариградском није сачувано.

²⁴ Постоји и *Писмо* 128, упућено од Синесија 412-413.г. „*Епископу који је избачен из Епископије не хоћећи да се сајласи с дојмаћом Арија*“. Око овог *Писма*, упућеног смењеном Епископу у Египат, и нарочито око адресе, споре се научници, те једно сматрају да тада није ту било Аријанства, други пак да је у питању био Оригенизам, а трећи сматрају да се радило о Епископу присталици „Јованита“. *Писмо* је писано после смрти Теофила (који је иначе већ раније завршио са Оригенизмом), јер би се Синесије обратио њему за мишљење. *Писмо* гласи: „Добио си оно што си био, а не изгубио. Јер, кад се неко одвоји од каталога безбожности (= *јереси*), не лишава се тада и престола благочешћа (= *правовераја*). Прихвати изгон из Египта и сматрај да је Пророк (Јерем.2,18) теби велегласно рекао: *Шта је теби до земље Египћана, да ишчисти воду Гијона?* Јер је то народ (= *Египћани*) од старине богоборан, и противан Светим Оцима“.

– Вероватно да на ово питање Теофило није одговорио Синесију, можда зато што је ускоро (12. октобра 412.г.) променио светом.

Навешћемо још један проблем који је Синесије као Епископ имао, овога пута са грађанским губернатором Андроником, кога је као Епископ, с циљем да обезбеди права грађана и Цркве, а и због Андрониковог неморала и бруталних поступака са народом, особито због драконских начина кажњавања (које казне поименце наводи) Синесије искључио из Цркве (*Писма 41 и 42*, писана фебруара 412.г., упућена Епископима Пентапоља и Епископима све Цркве).²⁵ Поменути пљачкаш и тиранин недужних људи Андроник, укинуо је и право Цркве да пружа азил животу угроженима, и када се Синесије умешао против тога, он је и њему запретио казном и чак осветом. Када је ускоро Андроник од више власти, због свега тога, смењен са свог положаја (марта 412.г.), па је како-тако затражио опроштај, тада се овај човекољубиви и Христољубиви Архипастир заузимао за њега код Теофила за помиловање (*Писмо 17*, половином 412.г., али се не зна да ли је на њега добио Теофилов одговор).

Да додамо, ипак, да је као Епископ Синесије, уз сво поштовање, једном и опоменуо Теофила, написавши му (у *Писму 65*, исте 412.г.) да треба „да поштује као доброг човека“ једнога о коме му пише у писму! Из Синесијевих *Писама* стичемо далеко бољи утисак о Теофилу Александријском, као човеку и Епископу Цркве Христове, насупрот често неодмереним судовима и оценама доношеним о Теофилу још од неких савременика (Паладије у *Ди-*

Интересантан је суд Синесијев о Египту, и уважање према Светим Оцима, што се вероватно односи на Светог Атанасија Великог, кога су из Египта више пута прогањали јеретици, а кога Синесије помиње у *Писму 66* (које место смо напред навели).

²⁵ Ево одломка из *Писма 42. Епископској*, о искључењу Андроника из Цркве: „Андроника не треба ни сматрати ни називати хришћанином, него као злочинац пред Богом нека је са свима својима присталицама искључен из целе Цркве... Јер је први код нас и једини делом и речју Христа хулио: делом зато што је на врата Цркве лепо своје наредбе и што је жртвама његовог безакоња забранио прибегавање азилу Свете Трапезе да се помолу (у Цркви), и изрекао претње свештеницима Божјим, као вавилонски тирани... – И ја сам тај дан сматрао за друго распеће Христа Бога, јер је, као ругање Христу, ону срамну књигу окачио о свештена врата (храма), као Пилат... Говорио је безакоње, да се узалуд уздају у Цркву, јер нико не може бити издављен из Андроникових руку, ни кад би се ухватио за саме ноге Христове. Зато га као неизлечиви заражени уд треба одсећи од нас да не би својим дружењем заразио и друге. Јер зараза се шири, и ко се дотиче зараженог, задобија заразу. Јер треба бити чист Богу и схватањем (=мишљењем=вером) и телом... Зато Андронику и његовима нека се не отвара ниједан храм Божји, јер је њима затворен сваки свештени дом и црквена порта. Јер нема места ђаволу у Рају, а ако тајно уђе, бива избачен. Саветујем и сваком обичном грађанину и службеном лицу, да га не прима ни под исти кров ни за исти сто, а особито свештеницима, који да их не поздрављају, ни живе, нити умрле испраћају. А ако неки, сматрајући нашу Цркву за маловажну, и прими оне који су од ње одлучени, као да сиромашни не треба да слушају, нека тај зна да је поцепао Цркву, коју Христос хоће да је једна. Такав ће од нас, било да је ђакон, или презвитер, или Епископ, бити стављен у групу Андроникову, те нити ћемо му руку пружити, нити ћемо икад заједно јести за истим столом, нити ћемо га примити у општење (κοινωνία) неизрецивих Тајни, такве који хоће да имају удела са Андроником и његовима“.

јалоју о Животу Ј. Златоуста, и бројни старији и новији историчари Цркве), заборавајући да је Теофила Пети Васељенски Сабор уврстио у „изабране Оце“. Мудри Јован Дамаскин је, пишући *Похвалу* Светом Златоусту, мимоишао осуду Теофиловог односа према недужном Златоусту, рекавши само ово: „Ако је у томе (прогону Златоуста) узео удела и неки од наших Отаца, није наше да откривамо голоотињу оца свога“!

Синесије, је, дакле, као Епископ – Литург и Архипастир Цркве Христове, све више и више молио се Богу и борио за свој град и народ, често је обилазио Епархију, решавао спорна питања, рукополагао клирике и чак оснивао манастире (иако раније није био наклоњен монасима).²⁶ Године 412. опет је организовао одбрану отаџбине током нових најезда варвара, када је изговорио знаменити говор *Катјасџасис*. Из тог говора се види да је боравио у храму, молећи се за народ и град, и говорио: да је готов да ту у храму, држећи се за стубове Жртвеника, нађе и смрт као верни литург Бога Вишњег: „*Ту и жив боравим, и умревши лежаћу. Литурјі сам Божји и можда ми треба тиу и душу ѝринейи на жрџиву. Смаџрам, иџак, да Бої неће ѝрезреџи бескрвни Жрџивеник обаџрен крвљу свешџеника*“ (*Катјасџасис* 1, PG 66,1571-73).

Кроза све делање и служење своје Синесије је као Епископ свештенослужио и литургисао бескрвну жртву Богу Живом и Истинитом, у Тројици Јављеном и Слављеном. Свакако да је и поучавао своју паству, али од његових *Беседа* остала су само два фрагмента.²⁷ Архипастирско служење Синесијево трајало је само непуне две године (412-413.г.), јер је ускоро променио светом (последње му је, изгледа, *Писмо* 16, с почетка 413. године).

Да напоменемо да је пред хиротонију, због канонских захтева, морао се ипак растати са својом супругом (упркос *Писму* 105, које је 411.г. о томе писао брату Евоптију а намењено Теофилу), јер је већ и на Истоку почела пракса да Епископи буду безбрачни. Супругу је иначе искрено волео и са њом је имао 3 сина, који су, на његову велику жалост, убрзо помрли (први Исихије рођен 404, и још 2 близанца 405.г., који су сви млади умрли: Исихије око 20.1.412, а остала

²⁶ Молитвољубиви и христољубиви Синесије као Епископ подигао је једну Испосницу (τὸ ἀσκητήριον) на реци Аскилипиос, где је било чисте воде, јер је Птолемаида оскудевала са чистом водом. О томе пише у *Писму* 126 (почетком 413.г.) свом пријатељу Аскилипијаду, монаху или игуману манастира Тевхира у Пентапољу. Иначе је и у крајевима Пентапоља тада било монаштва и манастира (в. *Писмо* 147. *Јовану монаху*, 411.г.).

²⁷ Првих месеци 413.г., изгледа задњих месеци свог земног живота, Синесије пише и *Писмо* (70) пријатељу Проклу, вероватно потоњем Епископу Кизичком и потом Патријарху Цариградском (434-446.г.), с којим се упознао у време боравка у Цариграду, јављајући да му је умро и најмлађи трећи син, па очекује од пријатељског срца утеху. У приближно исто време, исте 413.г. написао је, већ из постеле, и своје последње *Писмо* 16. (од укупно 7) философу Ипатији, описујући укратко *џланейоской* („*астјролавос*“ или „*џланисфер*“), астрономску справу коју је направио, поздрављајући са захвалношћу оца и брата њеног, као „најбоље пријатеље од мојих пријатеља“, и додаје на крају ову реченицу: „А ако нешто бринеш о мојем стању, добро чиниш; а ако не бринеш, ни ја ништа не бринем“.

двојица почетком 413.г.); супруга се надаље не помиње. И њега су опхрвале тешкоће личне, политичке, црквене, здравствене (иначе је, иако спортиста, био слабог здравља), и после креће болести, која је била праћена и физичким и психичким болом, умро је 413.г. у својој 43. години живота. (Можда је и убијен од варвара).²⁸

Бољерећи, Епископ Синесије је сагорео као *жртва жива* (Рм.12,1; Фил.2,17) служећи Христу Сапаситељу, *Који је – по речима његовим – расцпеи за прехе свију*“ (Писмо 61, с почетка 412.г.). Био је Синесије, како сам узгред рече, „*од Боја створен човек не као некористиан друјима, неіо је мноіо јуіта дио јоіредан и користиан и јојединцима и іраговима, јер му је Боі давао да и може и хоће да чини велика и најбоља дела...*“ Био је *драіоцен жив човек, и часіан, јер је и за њеіа Хрисиіос разайеіи*“ (Писмо 41).²⁹

Синесије је у памћењу Цркве остао у добром спомену. Минијатуре у бројним рукописима његових дела, конкретно 13. и 14. века у Светој Гори, сликају га са ореолом (в. ниже, стр. 283), а Патријарх Цариградски ГенADIје Схоларије, преведећи на јаснији језик његову *Химну 3* (в. надаље наш превод /=препев/ те *Химне*), назива га „*Блажени и мудри Синесије*“. Нема података да је Синесије унет у црквени *Синаксар* Светих.

СПИСИ Синесијеви

Синесије је био човек срца, мисли, акције, човек Цркве, и такође талентован писац и надахнут песник. Имао је изузетан дар језика и стил писања. По Светом Фотију, како смо већ навели (*Библиотјека*, 26), Синесије је као говорник и писац био „*узвишеног стила, списи су му пуни лепоте и уживања, а и у мислима је снажан и разноврстан. Врло је користан онима који говоре атички и онима који желе просто да читају атичке писце*“.

Синесије није написао много дела, нека од њих смо већ спомињали и цитирали. Овде ћемо навести наслове његових дела, дељених у 3 групе:

1. **Писма** – 156 на број.

2. **Прозни списи:** *О Царсјиву, О Промислу, Дион или О своме живоју, Похвала ћелавосји, О сновима, Пеонију о Дару, Кајасјасис* – 2 говора, *Омилије* – 2 (фрагменти).

3) **Химне** – 9 на број (о њима ћемо говоирати мало касније).

²⁸ П. Христу, *Психологија*, т. 3, 573-4.

²⁹ Какве се све глупости могу наћи код неких западних учењака о Синесију као Хришћанину, навешћемо само пример Немца Wilamowitz-а, по коме „учење, живот и смрт Исуса били су за њега (Синесија) лишени смисла“!!! (цит. Ch. Lacombrand, *Synésios de Cyrène*, р. 263). – Нажалост и J. Quasten пише за Синесија овакву безсудницу: „Ипак, у своме срцу он остаје већма платоничар него хришћанин, како откривају његови списи“ (*Patrology*, франц. превод, т. 3, Cerf--Paris 1963, р. 162). – В. на крају у *Прилоу* мишљење о Синесију руског хеленисте и филозофа А.Ф. Лосева.

Синесије је писао још пре обраћења у Хришћанство (изгубљен му је спис *Кинийишики*=*О лову*, помиње га у *Писму 154*). Такође и у *Диону* (PG 66,1161CD) каже да је „писао и трагедије и комедије... и друге списе о другим стварима“, али од тога ништа није сачувано). Његови списи пројављивали су још тада извесна духовна интересовања.

Писма Синесијева, **156** на број, писана оригиналним стилем (врло цењеном потом у Византији као пример класичне епистографије, писана атичким дијалектом) током скоро целог мада краткотрајног живота (углавном од 399-413.г.), и сабрана по његовој смрти (сачувана су у преко 100 рукописа, што показује интересовање за њих касније у Византији). *Писма* садрже богат материјал о Синесијевој личности, животу и делу, о схватањима, његовим и његовог доба. Такође су значајна за историју краја 4. и почетак 5. века Цркве и државе у Византији. *Писма* је писао разним лицима (њих око 40), а највећи број упутио је свом рођеном брату Евоптију (41), затим Теофилу Александријском (8, од којих 2: 66 и 67, тичу се његове Епископије и показују његово ревносно служење повереном му народу), Пиламену познанику и пријатељу (13), Епископима (4) и Презвитерима (2 – у *Писму 5.* им скреће пажњу на опасност јереси „безбожних Евномијанаца“, тј. аријанаца), Еркулиану (9), Ипатији (7), Јовану монаху (6). *Писма* су значајна и по своме језику и стилу, зато их и хвали Свети Фотије у својој *Бидлиоиџеци* као „испуњена лепотом и уживањем, заједно са дубином и снагом мисли у њима“. Неколико *Писама* су опширнија, док су нека сасвим кратка од свега пар редова. Сачувана су у преко 100 рукописа, али нису у њима дата хронолошким редом, а у штампаним издањима нису свугде дата истим редом. У *Писмима* се најбоље види Синесијева философска и литерарна образованост и дубока религиозност, као и његов постепени раст у Хришћанској вери и црквености, и његова кроз сав живот искреност и чистота карактера. Његова философска и богословска схватања најбоље се виде управо у *Писмима*, а затим и у *Химнама* (које у рукописима и у издањима, нису дате по хронолошком реду), у којима се такође види његово узрастање у вери у Христа и животу у Цркви.

Од **прозних списа** већ смо споменули *Реч о Царсџиву*, вероватно прво дело, а за њим хронолошки следи *Реч о Промислу*. У том делу (дуквално насловљеном: *Еџийаџска реч* или *О Промислу* – PG 66,1212-79), започетом у Цариграду а завршеном у Египту, писаном у 2 књиге, између осталог, под видом описа историје два египатска владара, описује савремене му догађаје из времена боравка у Цариграду, тј. описује тадашњи живот у Цариграду у време префектуре двојице великаша, где у ствари критикује утицај Гота у престоници царства, износећи својеврсну философију историје, у којој истиче, насупрот схватању јелинске философије о вечности света и „вечном кружењу“ ствари, да у историји ипак влада Промисао Божји (ср. и *Писмо*

105. брату). Јелинска безлична метафизика ствари за Синесија постаје религиозна и дубоко лична. Тада започиње и писање својих *Химни*, и у њему, јелинском философу, израста хришћанин философ и религиозни песник. Негде у то исто време, 398-9.г. написао је у Цариграду и дело *Паконију о дару*, којим шаље направи астролаб/планетомер (=астрономски инструменти) Паконију, дворском лицу, како би овај на двору с тим даром препоручио Синесија цару. Написао је и философско дело *Дион* (тј. о сопственом животу/ понашању), затим познати спис *Похвала ћелавости* (писан по повратку из Цариграда), спис софистички, пун хумора, писан у виду једне алегорије, као одговор на дело софисте Диона Хризостома, који је писао „Похвалу фризура“. (Саџ Синесије је био ћелав). У њему Синесије, иако неки сматрају да нема трагова Хришћанства, ипак, прибегава хришћанском појму *чуда*, које није резултат натуралне космолошке условљености, него значи присуство и дејство Личног Бога у свету и историји. Да поменемо и спис *О сновима*, написан после једног сна ноћу, у време кад и спис *Дион* (в. *Писмо 154*, из 404.г. упућено Ипатији, уз слање 3 књиге: *Дион*, *О сновима* и *О њоклону*), у којем пише о тумачењу снова кад је душа очишћена и сједињена с Богом, и даје своје лично поимање душе. Овај спис је у 14. веку коментарисао Никифор Григорас, а користио га је у новије време и познати психоаналитичар Јунг.

Синесијеве списе су касније читали и делом коментарисали бројни византијски писци: Фотије, Јован Италос (коментарисао „*Сјис о сновима*“), Михаил Псел, Никита Евгенијан, Евстатије Солунски, Теодор Продромос, Теодор Метохит, Никифор Григорас, Генадије Схоларије (препевао 3. *Химну*). Почев од Св. Фотија, сви хвале његов језик и стил. Никифор Григорас (14. век) у свом „Тумачењу Синесијеве књиге *О сновима*“ (а бавио се и Синесијевим „астролабом“=иљанисфером), каже у уводу: „Синесије је био шампион јелинске мисли, и познавалац халдејских мистерија; познавао је и египатске митове и учења и мистичке обреде. Знао је Платона из Атине и Питагору са Самоса. Такође се интересовао и за магију (!) и формуле призивања, свакако не да их призива, него да упозна основе на којима су настали“ (PG 149,521-530).

У време напада варвара, који је трајао 7 година, кад је царски гувернер Пентапоља био Генадије, и није довољно с војском бранио народ и град, Синесије је одржао два говора: *Катасјасис* I и II, а нарочито је значајан онај други из 412. године (оба у PG 66,1565-1577, где је дат обрнути ред текстова). У том говору „*реченом о великој најезди варвара*“, каже: „Не знам шта треба говорити о очевидним несрећама, које треба оплакивати, а и плакање је код неких нестало услед величине зала. Ипак, пошто Бог (са)осећа онима који плачу, треба нешто рећи, а треба и Ромејски владари да чују у каквом је стању Пентапољ... Цркве су паљене и рушене, свете Трпезе оскрнављене, и мистички сасуди, који су литургијски послужили творачкој Служби

Жртве (μυστικά σκεύη τὰ λειτουργηκότα τῆ δημιουργικῆ σπονδείᾳ τελετῆ – PG 66,1569C)... Ја ћу остати у Црквама... тамо ћу живећи боравити и умревши лежати. Литург сам Божји и можда ми треба душу положити (за вас), али можда Бог неће презрети безкрвни Жртвеник да буде упрљан крвљу Свога (прво)свештеника“ (PG 66,1571e-3B). У другом, краћем тексту, вели народу: „Нити сам изабрао философију да је не практикујем (ἀπολίτευτον), нити ову најчовекољубивију религију (=Христјову веру) која узводи у етос философије, него сам послушао позван од вас, и радујем се научивши оно што су градови изабрали. Зато и сматрам, и сада и касније, да треба да им са захвалношћу чиним добра дела... Зато се и молим Богу да зле варваре зло казни“ (PG 66,1573-5). – Синесије је, као што рекосмо, био човек срца и живе вере, а и љубави према својој „најмилијој отаџбини“, над којом је и раније плакао (Писмо 52. брату, из 407.г.).

Од **Омилија** сачувана су само 2 одломка, из *Пасхалних Беседа*, које је говорио као Епископ – вероватно 412. године. У једној алегоријски тумачи Псалам 74,5, а у другој говори новокрштенима, хвалећи „Свету Ноћ Васкрсења светлију од дана“.

* † *

ХИМНЕ. Далеко је позната збирка Синесијевих **9 Химни**.³⁰ Химне поређане хронолошки показују да је Синесије прогресивно напредовао у приближавању Богу Живом и Истинитом *јављеном у Христју Овајлоћеном*. Химне је писао у дорском дијалекту и метриком класичне просодије, у неколико варијанти (о чему још увек пишу и споре поетичари). Пре но што дамо кратак приказ *Химни*, да кажемо да на крају доносимо, иако муцајући, превод-препев три Синесијеве Химне: *Треће*, *Шесте* и *Осме*, користећи француски и руски прозни превод, уз драгоцену помоћ у избору поетских израза пенника Матије Бећковића, коме и овом приликом захваљујемо.

Прве две Химне су по садржају сличне и обе су писане у истој метрици. *Химна 1*, њена прва скица, претпоставља се да је започета пре 395.г., и има више персонални карактер. *Химна 2*. је донекле варијација на 1. Химну, али је далеко ближе Хришћанској вери Синесија, можда већ Епископа. Чак и 1. *Химна* има трагова да је касније примила извесни ретуш, тј. преоријентацију од платонизма ка Хришћанству. У сваком случају, извесни стихови *Прве* и *Друје* Химне (I,210-216 и II, 117-122) имају сличности са *Песмом о Светијој Тројици* Св. Григорија Богослова (могуће је да је Синесије познавао Григоријеве *Песме*): Пример:

*Химна I,210-213: „Хвалим Те, Јединице, / Хвалим Те, Тројице.
Јединица си, будући Тројица, / Тројица си, будући Јединица“.*

³⁰ У издањима постоји разлика у бројању *Химни*; ми се држимо поретка датог у издању Ch. Lacombrande, CUF BUDÉ, Paris 1978. – Број стихова у *Химнама*: 1: 734; 2: 299; 3: 68; 4: 37; 5: 92; 6: 42; 7: 53; 8: 72; 9: 134.

Химна II,117-122: „Јединица си, дугући Тројица, / Јединица која осџаје, / и Тројица која осџаје“.

Химне 6-8. писане су између брака (помиње га у *Химни 7*) и времена епископства (око 410-412.г.) и по карактеру су типично хришћанског надахнућа. Посебно је *Химна 6.* посвећена похвали Христа Спаситеља; у њој Синесије препевава одломак Матејевог Јеванђеља (2,11) о поклоњењу и даровима Мудраца са Истока Новорођеном Христу. *Химну III* је из Синесијевог аутографа (Paris.gr.1289) преписао простијим језиком Патријарх Цариградски Генадије Схоларије у 15. веку.

ХИМНЕ су најпознатије, можда главно дело Синесија Киринејског. Сачуване су у 17 грчких рукописа.³¹ То је „енеада поемâ“, настала приближно између 402-410. године, тј. после повратка из Цариграда до избора за Епископа. Прве од њих су већином израз Синесијевог „јелинизма“, док су касније скоро све израз његовог Хришћанства. Како је примећено, ове последње песме „мистичког јелинизма, већ су озрачене новим зраком“ Хришћанске вере и благодатног искуства живљења вером у Живог и Истинитог Личног Бога, јављеног у Христу Оваплоћеном. Зато су неке од њих вероватно и накнадно поправљане у том духу. Конкретно су *Химне VI* и *VIII* (7. и 9.) посвећене Христу Спаситељу и Његовом Јеванђељу – у учењу и на делу. Прве две I и II *Химне* (3. и 4.) имају за тему и Тројицу, али је то још донекле мешавина Платинове „Тријаде“ и Светооткривењске Тројице; разлика је у Личном Богу Хришћанства и безличном Божанству неоплатонизма (в. о томе А.Ф. Лоски – *џрилої* на крају овог текста). Изгледа да ипак постоји извесно касније ретуширање прве две *Химне* под утицајем Хришћанства Синесијевог, јер постоји извесни *развој* у Синесијевим *Химнама*, иако то неки проучаваоци оспоравају.³² Синесије у *Химнама* цитира Пиндара, Херодота, Хомера, Плутарха, Платона, Аристотела, Диона Хризостома. По проф. Пезопулу певао је и друге песме и афоризме, и сачувао неке песме других мудраца.

У својим *Химнама*, састављеним пре Епископства (400-406.г.), Синесије нпр. хвали Вишњег Оца, али то као да је пре оно безлично *Једно* неопла-

³¹ У главним рукописима нема X *Химне*, коју је касније, од 10. века, придодео византијски кописа „*Георгије Грешини*“ (Γεωργίου Ἀλιτροῦ Ὑμνος), у којој пева о „Христу Сину Божјем... Спаситељу Исусу... са Оцем Великим и Светим Духом“.

³² Ch. Lacombrand (у својој сорбонској тези, Париз 1951, с. 172, н. 6) цитира Wilamowitz-a: „Мисао (Синесијева) уопште нема осетне промене ни запаженог развоја: форма и идеје не показују дужи интервал композиције; све је једно, у инспирацији и у изразу“. Цитирани немачки научник има и других предубеђења о Синесију (в. напред *најом*. 120). – Да споменемо још да атински професор филолог (Е.А. Πεζοπούλος, у својој студији *Ποιήματα Συνεσίου τοῦ Κυριναίου* – ‘Ε. Ἐ. Βυζαντινῶν Σπουδῶν, 13. и 14. Атина 1937-1938), наводи и анализира примере других Синесијевих песничких творевина (чак наводи и примере Синесијевих прозних списа – *Писма, Говори*) састављених *мејрички*. Али примећује да се Синесије није увек држао строгих канона *мејрике*.

тонско неголи Хришћански Бог! Теофило Александријски, који га је хиротонисао за Епископа, прешао је изгледа олако преко тога, верујући да ће Синесије постепено, као хришћанин и Архијереј, уверити се у пуноћу хришћанске истине и у неодрживост апстрактних неоплатонских теорија. Тако је и било, мада је Синесије себе и даље називао „епископ-философ“.³³

Синесијева мудрост

Синесије Киринејски је интересантна појава саживљења и сапостојања Хришћанства и Јелинства код извесног броја новообращених философа 4. и 5. века, у доба када се Јелинизам, у своме последњем проблеску – Неоплатонизму, постепено гасио при све већој и сјајнијој светлости јеванђелске философије по Христу. Донекле сличан Синесију биће нешто касније и непознати нам писац Ареопагитских списа, али он већ има далеко одређенију хришћанску философију и теологију. Синесије је значајан писац и мислилац у историји античке и хришћанске литературе, коју је он као ретко ко спајао, пројављујући јелинску културу која постепено постаје хришћанска, византијска, црквена.³⁴

Не постоји неки систем *Синесијевој учења*, тј. философско-богословског схватања. Из његових *Писама* и *Химни* види се да му је доста успела синтеза Јелинизма и Хришћанства, с тим што је видан напредак од првога ка другоме. Неоплатоничар философ, сличан донекле Оригену, постао је философ Хришћанин, и то још Архијереј Христа Спаситеља и Пастир Цркве, што он није сматрао „опадањем и губитком“ философије, него „успоном и добитком“. Зато греше учењаци који га до краја живота виде само као Јелина (на крају овог текста наводимо комплексну оцену руског историчара јелинске философије А.Ф. Лосева, са нашим критичким освртом на његову оцену).

Основна је разлика код Синесија између јелинског и хришћанског схватања света и живота у томе што је од безличне метафизике стварности стигао у познања и доживљај Живога Личнога Бога, Откривеног у Христу Оваплоћеном. Зато је и раније, нарочито у *Писмима*, видно код Синесија разли-

³³ О томе смо већ навели чудо које касније описује Св. Јован Мосхос: како је Епископ Синесије обратио у хришћанску веру свога пријатеља Евагрија философа, који је одбацивао хришћанску веру у васкрсење, па се кроз чудесни догађај сâм Синесије потпуно уверио у васкрсење мртвих и у живот вечни са телом. Међутим, и сачувано *Писмо* Св. Исидора Пилусиота (I,284. PG 78,349C), упућено Синесију (у ркпсу погрешно написано име), свакако је допринело Синесијевој вери у васкрсење мртвих. *Писмо* гласи: „О васкрсењу *Συνοδίῳ* (шреба: *Συνεσίῳ*): „Ако је Бог из небића створио све што хоће, колико већма може од постојећег обновити оно што је већ постало, и тела која су се вратила у земљу да обнови? А да је то могуће и како ће бити васкрсење, научиће те и тајна сејаних семена, и расћење свих биљака, које зими умиру, а у пролеће оживљавају“.

³⁴ Види о њему студију Denis Roques, *Sunésios de Cyrène, le philosophe-evêque, Le Monde da La Bible*, Paris, № 165, mai-juin 2005, pp. 36-39.

ковање философског ἀνακάλυψις-а = налажења, ошкрића, и хришћанског у вери Ἀποκαλύψις-а = Ошкривења датога самим Богом у Христу. Платонски и неоплатонски суиџанцијализам и космоцентризам замењен је сада живим опитом=искуством хришћанског библијско-црквеног ѡерсонализма. Синесије говори о Тријади=Тројици, што језички може личити на Плотина, али код философа Плотина ѡтријаде су само фазе (=иѡсѡазе) еволутивне еманације и стадијалне субординације једног и истог безличног онтичког бића, а у хришћанина Синесија, нарочито у Химнама (чак и у I,210-216 и II,117-122), језик је већ теолошки, сличан Тријадологији Григорија Богослова, где је присутан од вечности постојећи Сушѡи Бог, слободни Творац света, Који је жива вечна Заједница Трију Лица – Трију персоналних Иѡсѡаси: Отац рађа Сина и исходи Духа, Који је, по Синесију, између Оца и Сина, без деградације и субординације. Синесије доста рано, већ у Цариграду (око 400.г.), моли се у предивним Хришћанским храмовима престонице, и то се моли Оцу за печат, тј. Свето Кришћење Именом Свете Тројице (Мт.28,19). Потом са особитом љубављу пева и пише о Христу Човекољубцу, о Његовој Еѡифанији – Рођењу од Дјеве, и описује поклоњење источних Мудраца Новорођеном Христу речима Матејевог Јеванђеља. Затим надахнуто опевава Христов Силазак у ад и Узлазак Васкрсењем на Небо, што је израз благодатног искуства новог живота у вери и молитви Богу Живоме и Истинитоме и Сину Његовом Христу, Кога је Отац послао као Спаситеља света и човека (Јн.17,3).

Синесије користи неоплатонски језик, али је његов Бог ипак Хришћански Живи и Лични Бог. Његове Химне су инспирисане Светом Тројицом откривеном у Христу: „Отац је Извор Сина“; Син је „слика Оца“ (Химна III,60 и 51); Отац је „Творац света“ (I,22); „Дух (Свети) је центар Оца и Сина“ (II,99-100); Син „удахњује у тела обличја произашла из ума/логоса“ и „шири светлост у свете душе“ (IV,15; III,15); „славни Син Дјевин“ (VI,3; VII,5) дошао је „да смртнима излије светлост произашлу из Извора“ – Оца (III,15). Синесије Светој Тројици упућује своје молитве (в. Химна II); моли се за „печат Оца“ у Крштењу (I,620), мада му речник није увек новозаветни и светоотачки. Синесије често дословно или посредно наводи Свето Писмо, и помиње Светог Антонија и Аву Амуна. Подигао је и један манастир (Писмо 126) и поздравља пријатеља који је изабрао „црну мантију“, тј. монашки живот (Писмо 147).

Истина, Синесије се, како смо видели, једно време заносио извесним „догматима“ неоплатонске философије, попут Оригена (преегзистенција душа, без васкрсења тела), али је интересантно, да Архиепископ Теофило Александријски, иначе изузетно осетљив на Оригенове заблуде, није у Синесију видео оригенисту, те га је хиротонисао за Епископа, и није се у томе преварио, како веле Евагрије историчар и Свети Фотије. Отуда не чуди што су византијски преписивачи његових дела, и то Светогорци у манастиру Ватопеду, у 13. веку, насликали Синесија као Епископа са ореолом.

* * *

Неколико МИСЛИ из Синесијевих Писама:

„Бог нека руководи сваким делом и речју“ (Писмо 13. Презвиџерима).

„Једно заједничко имају човек и Бог – добро чинити, а подражавање јесте сродство и сједињује подражаваоца ономе кога подражава“ (Писмо 31. Аврилијану).

„Ово је достојно рећи вам, браћо: Добро нека буде на добар начин,³⁵ а свађа око добитка нека нестане; све нека се предузима ради Бога. Не треба да буде иста основа врлине и порока. Нека је пут (ваш) ради побожности, нека никога не заробе од Цркве, како је неким (=јеретицима) већ постао обичај. Ако неко под изговором Цркве увећава свој новац и мисли само наизглед да је користан у временима која траже строгост и зато себи стиче власт, тога ми искључујемо из Сабора Хришћана... Јавно покажите оне (=јеретике) који као новце фалсификују Божанске догмате. Ко видевши или чувши за безбожно (=јеретичко) сабрање, не презре га, или се упрља неким од њих добитком, такве ми сматрамо за Амалићане, јер од њих не треба узети добит (као Саул). За оне који добит од њих узеше, рече Бог: *Раскајах се (=предомислих се) ишшо Саула њосџавих за цара* (1Самуилова 15,11 и 22). Но о нама нека се Бог нимало не предомисли (μεταμέλειτο), него нека мисли (μενοι=дрине) о нама, а ми да мислимо (=дринемо) о Богу“. (Писмо 4. Презвиџерима – у грчком је игра речима: мислиши/предомислиши).

„Бог је моћнији од човека, а људске стварности само су сенка Божанске стварности“ (Писмо 43).

„Највеће добро је не грешити, а друго добро је бити праведан (и правичан)“ (истио).

„Ко је већма богопоштовалац (θεοσεβής) него онај који свако дело и реч започиње од Бога“ (Катакласис 2. PG 66,1576).

Савет Синесија – „философа свештеника“ – војном гувернеру: „Презирати добитке које обичај сматра за законите; не завидети богатству, не понижавати сиромаштво, бити побожан пред Богом, праведан према грађанима, човекољубив према потребитима. Зато хвалећи таквога не стиди се свештеник философ, јер код њега нико није добио сведочанство угађањем“ (Писмо 62).

„Трпеца (=јосџојрмџиво) је ствар свештена којом се поштује Бог као пријатељ и гост. И Аврааму је гостопримство учинило Бога гостом... Бог се стара и о онима које кажњава, јер ни то није мало, да се удостоје посете Божје, и да судом (=казном) буду очишћени од грехова. Али природе које кажњавају сасвим су супротне Богу, јер оно што уништава, то је Богу сасвим противно“ (истио).

„Јер требаше да Христос буде распет за грехе свију, али, вели, *предало је, али њешико ономе њреко која њо дива, и доље ди било ономе човеки да се није ни родио*“ (тј. Јуда – Мт.26,24). – „Човек је драгоцено живо биће, а драгоцено је јер је ради њега распет Христос“. (Писмо 41. Ејискојима).

* * *

*** Χ Ν Μ Η Ε * Синесија Епископа Киријског**
/Συνεσιίου Ἐπισκόπου Κυρηναίου Ὑμνοὶ ἔμμετροι εἰς Θεόν/*

³⁵ Ср. Григорија Богослова: „Добро није добро кад не бива на добар начин“ (Теол. Беседа 1,4).

^{*)} У рукопису Ман. Ватопеда 685, 13. век, наслов: *Συνεσιίου Ἐπισκόπου Ὑμνοὶ ἔμμετροι εἰς τήν Ἀγίαν Τριάδα καί εἰς διάφορους ἑορτάς Δεσποτικάς.*

Ὕμνος Τρίτος (al. V)

Химна Трећа*)

(Химна Дјеви Бојородици, Христју, Светиој Тројици)

<p>Ис.7,14; Мт.1,18,23; Лк.1,27,34 Д.Ап.2,23; Еф.1,11; Ис.9,6</p> <p>Ис.7,14; Мт.1,18,23; Лк.1,27,34</p> <p>Мр.16,12; Фил.2,6</p> <p>Лк.2,32; 1Јн.2,8</p> <p>Ис.11,1; Јевр.11,1</p> <p>Јн.1,4-9; 8,12</p> <p>Јевр.1,3</p> <p>2Тим.1,10</p> <p>Јн.1,3; Кол.1,16</p> <p>Мт.1,21; Лк.1,32,35,47; 2,11,29-32; Јн.4,42</p> <p>Пс.148,3ид</p>	<p>Ὑμνοῦμεν Κοῦρον Νύμφας, Νύμφας οὐ νυμφευθείσας ἀνδρῶν μοιραίαις κοίταις. Ἄρρητοι Πατρός βουλαί ἔσπειραν Χριστοῦ γένναν· ἀ σεμνά Νύμφας ὠδὶς ἀνθρώπου φήνεν μορφάν, ὅς θνατοῖσιν πορθμευτάς ἦλθεν φωτός παγαίου· ἀ δ' ἄρρητος σευ Βλάστα αἰώνων οἶδεν ρίζαν.</p> <p>Αὐτός φῶς εἶ παγαῖον, συλλάμπας ἀκτίς Πατρί, ρήξας δ' ὀρφναίαν ὕλαν ψυχαῖς ἐλλάμπεις ἀγναῖς. Αὐτός μέν κόσμου Κτίστας, κλεινῶν σφαιρωτάς ἄστρον, κέντρων γαίας ριζωτάς. Αὐτός δ' ἀνθρώπων Σωτήρ.</p> <p>Σοί μέν Τίταν ἰππεύει, ἠοῦς ἄσβεστος παγά· σοὶ δ' ἀ ταυρῶπις μήνα τὰν νυκτῶν ὄρφναν λυεῖ· σοὶ καὶ τίκτονται καρποί, σοὶ καὶ βόσκονται ποῖμναι· ἐκ σᾶς ἀρρήτου παγᾶς ζειδωρον πέμπων αἶγλαν πιαίνεις κόσμων тарсоῦς· ἐκ σῶν βλάστησεν κόλπων καὶ φῶς καὶ νοῦς καὶ φυχά.</p> <p>Τὰν σάν οἴκτειρον κούραν γυίοις εἰρχθεῖσαν θνατοῖς, μοίρας θ' ὑλαίοις μέτροις.</p>	<p>Певамо Сина Невесте, Невесте Неневестне, слободне од судбине (=ἰοσίηλε) брачне.</p> <p>Неизрециви савети Оца засејаше рођење Христа, 5 а часно рађање Невесте пројави Обличје Човека, (певамо) Онога што дође смртнима доносећ Светлост Изворну; и неизрециви Твој Изданак 10 одзнани корен векова.</p> <p>Он (Христос) је Светлост Изворна, Зрак засијао заједно с Оцем и расеја таму материје, и просвећује (=οδасјава) душе чисте. 15 Он је Творац света, Саздатељ сферâ славних звезда, Укоренитељ центара земље. Он је Спаситељ људи.</p> <p>Тобом на коњима језди сунце, 20 неугасиви извор дана. Тобом тавролики месец расејава ноћну таму. Тобом се и плодови рађају, Тобом се и стада напасају. 25 Из Твојих неизрецивих извора, шаљући живодајни сјај, храниш зраке светова. Из Твојих наручјâ љзрасте и светлост, и ум, и душа. 30</p> <p>Твоју помилуј ћерку (душу моју)**) везану смртним удовима и судбом материјалних мерâ.</p>
---	--	---

*) Химну је препевао Генедије Схоларије, Патријарх Цариградски: „Блаженог и мудрог Синесија, Молитва метричким епом од њега састављена, од нас преведена ради јасноће многима. Он је, поставши од Јелина Хришћанин, затим за Епископа Кирина хиротонисан у време Теодосија и Аркадија.

***) Додатак Генедија Схоларија.

35 Νούσων ἐκσώζοις λώβας
 ἀσκηθῆ γυίων ἀλκάν.
 Νεῦσον μὲν μύθοις πειθῶ,
 νεῦσον δ' ἔργοισιν κῦδος,
 ἀρχαίαις πρέψαι φάμαις
 ταῖς Κυράνας καὶ Σπάρτας.
 40 Λύπαις δ' ἄστιπτος ψυχᾶ
 πραεῖαν ζῶαν ἔλκοι,
 θρέπτειραν, δισσὰς γλήνας
 ἐς σὸν τείνοισαν φέγγος,
 ὡς ἐξ ὕλας φοιβαθεῖς
 45 ἀστρέπτους οἴμους σπεύσω,
 φύξηλις γαίας μόχθων,
 μιχθῆναι ψυχᾶς παγᾶ.
 Τοῖαν ἄχραντον ζῶαν
 τῶ σῶ κραινοῖς φορμικτῆ,
 50 εὔτ' ἂν σοι στέλλων μολπᾶν
 τὰν σὰν κυδαίνω ρίζαν,
 μήκιστον Πατρὸς κῦδος,
 καὶ τὰν σύνθωκον Πνοιάν,
 μέσσαν Ῥίζας καὶ Βλάστας,
 55 καὶ Πατρὸς μέλπων ἀλκὰν
 τοῖς σοῖς ὕμνοις ἀμπαύω
 κλεινὰν ὠδίνα ψυχᾶς.
 Χαίροις, ὦ Παιδὸς Παγά,
 Χαίροις, ὦ Πατρὸς Μορφά·
 60 Χαίροις, ὦ Παιδὸς Κριτίς,
 Χαίροις, ὦ Πατρὸς Σφρηγίς·
 Χαίροις, ὦ Παιδὸς Κάρτος,
 Χαίροις, ὦ Πατρὸς Κάλλος·
 Χαίροις δ' ἄχραντος Πνοιά,
 65 κένρον Κούρου καὶ Πατρὸς·
 Τὰν μοι πέμποις σύν Πατρὶ
 ἄρδοισαν φυχᾶς тарсоус,
 Κράντειραν θεῖων δώρων.

Спаси од мукâ болних,
 неповређену моћ удова тела.
 Даруј (ми) речима уверљивост,
 и делима даруј славу и част,
 достојне древне хвале
 Кирина и Спарте.¹⁾
 Нек душа (моја), лишена скорбѝ,
 проводи живот миран и плодан,
 са оба ока стремећи
 Твојој Светлости,
 да би од материје очистив се,
 хитала неповратним путем,
 издегнув земаљске муке,
 слила се с извором душе.

Да такав пречисти живот
 изволиш Твоме цитаристи (=мелоду),
 да кад Ти шаљем песму,
 Твој прослављам Корен (=Оца),
 највећу Очеу Славу,
 и Теби сапрестолног Духа –
 усред Корена (=Оца) и Младице (=Сина),²⁾
 и певајући Очеу Силу,
 Твојим песмама славећи,
 смирујем радосни порођај душе.³⁾

Радуј се, о Изворе Сина!⁴⁾

Радуј се, о Обличје Оца!
 Радуј се, о Темељу Сина!
 Радуј се, о Печате Оца!
 Радуј се, о Снаго Сина!
 Радуј се, о Лепото Оца!
 Радуј се, Пречисти Душе! –
 Средино Сина и Оца!
 Њега (=Духа) ћеш с Оцем послати ми
 да напоји крила душе –
 Савршитеља Божанских дарова.

Кол.1,15;
Јевр.1,2-5

Јн.14,16,26;
15,26

2Кор.13,13;
Јевр.12,2,23

¹⁾ Синесијево порекло је из Спарте, па и њу, као и Кирину, спомиње као славне земље.

²⁾ Синесије овде сматра Духа Светога као *средину* (μέσσαν) Оца и Сина!

³⁾ Свакако мисли на своје духовно рађање у нови, духовни, хришћански живот.

⁴⁾ Следећих 8 стихова су слични *Икосу* – строфи каснијих *Акаџициѝа*.

“Ύμνος” Εκτος (al. VII)

Πρῶτος νόμον εὐρόμαν*)
 ἐπὶ σοί, Μάκαρ, Ἄμβροτε,
 Γόνε κύδιμε Παρθένου,
 Ἰησοῦ Σολυμήε,
 νεοπαγέσιν ἀρμογαῖς
 κρέξαι κιθάρας μίτους.
 Ἄλλ' εὐμενέοις, Ἄναξ,
 καὶ δέχνυσο μουσικὰν
 ἐξ εὐαγέων μελῶν.

Ἦμνήσομεν Ἀφθιτον
 Θεόν, Υἱά Θεοῦ Μέγαν,
 αἰωνοτόκου Πατρός
 τὸν κοσμογόνον Κόρον,
 τὰν παντομιγῆ Φύσιν,
 Σοφίαν ἀπερείσιον,
 τὸν ἐπουρανοῖς Θεόν,
 τὸν ὑποχθονίοις Νέκυν.

Ἐχύθης ὄτ' ἐπὶ χθονὶ
 βροτέας ἀπὸ νηδύος,
 μάγος ἂ πολύφρων τέχνα
 ἐξ ἀστέρος Ἀντολᾶς
 θάμβησεν ἀμήχανος·
 Τί τὸ τικτόμενον Βρέφος;
 Τίς ὁ κρυπτόμενος Θεός;
 Θεὸς, ἢ Νέκυς, ἢ Βασιλεύς;
 Ἄγε, δῶρα κομίζετε,
 σμύρνης ἐναγίσματα,
 χρυσοῦ τ' ἀναθήματα,
 λιβάνου τε θύη καλά.
 Θεὸς εἶ, λίβανον δέχου·
 χρυσὸν Βασιλεῖ φέρου·
 σμύρνην τάφος ἀρμόσει.

Μτ.2.1-2

Μτ.2.11

✠ ✠ ✠

Химна Шеста

(Ейифанија /=Богојављење/ Христѝа на земљи
 и Њеѝов силазак у Аг)

Први сам нашао начин
 да Теби, Блажени, Бесмртни,
 славни Сине Дјевин,
 Исусе Јерусалимски,
 новоствореном хармонијом 5
 зазвуче струне харфе.
 Но, буди длагонаклон, Царе,
 и прими мелодију (дукв.: музику)
 свештених песама.

Химнопевајмо Бесмртнога 10
 Бога – Сина Божјег Великог,
 Оца Вечнородног,
 Сина Космотворца,
 Природу свеприсутну,
 Мудрост безграничну, 15
 Бога наднебесних дића,
 Умрлога за дића подземна (у Аду).

И ди кад си сишао на земљу
 из утробе смртне (Дјеве):
 многомудро знање мага 20
 од звезде са Истока
 удиви се изненађено:
 Ко је то рађано (са звездом) Дете?
 Ко је Тај Скривени Бог?
 Бог, или Смртник, или Цар? 25

Хајде, донесите дарове:
 смирну – за погребење,
 злато – за принос на олтар,
 и дивни миомир тамјана.
 Ти си Бог – прими тамјан! 30
 Цару – злато доносим!
 Смирну – за погреб погодну!

*) У неким грчким рукописима стоји овде краћа примедба о другачијој песничкој мейрици ове 6. Химне, која има 42 стиха, који нису сви једнаког ритма.

Καὶ γὰρ ἐκαθήραο,
καὶ πόντια κύματα,
35 καὶ δαιμονίας ὁδοῦς,
ῥαδινὰν χύσιν ἀέρος,
καὶ νερτερίους μυχοῦς,
φθιμένοισι βοηθός,
Θεὸς εἰς Αἶδαν σταλείς.
40 Ἄλλ' εὐμεμέοις, Ἄναξ,
καὶ δέχυνσο μουσικὰν
ἐξ εὐαγέων μελῶν.

И земљу си Ти очистио,
и таласе пучине мора,
и путеве демонâ –
лаке токове ваздуха,
и бездане подземне,
Помоћниче смртника!
Бог си послани (=сишавши) у Ад!
Но буди, Царе, длагонаклон,
и прими мелодију (=музику)
свештених песама (мојих).

Ἕμνος Ὀυδοος (al. IX)*

Химна Осма

(Христолошка: Христѡв силазак у Ад и Вознесење)

Πολυήρατε, Κύδιμε,
Σέ, Μάκαρ, Γόνε Παρθένου,
ὑμῶ Σολυμηίδος,
Ὅς τὰν δολίαν πάγαν,
5 χθόνιον μεγάλων ὄφιν
Πατρός ἤλασας ὀρχάτων,
ὃς καρπὸν ἀπώμοτον,
τροφὸν ἀργαλέου μόρου,
πόρεν ἀρχεγόνω κορᾶ.
10 Στεφανοφόρε, Κύδιμε,¹⁾
Σέ, Πάτερ, Πάι Παρθένου,
ὑμῶ Σολυμηίδος.
Κατέβας μέχρι καὶ χθονός
ἐπίδημος ἐφαμέροις
15 βρότεόν τε φέρων δέμας,
κατέβας δ' ὑπὸ Τάρταρα,
ψυχᾶν ὄθι μυρία
θάνατος νέμεν ἔθνεα·
φρίξεν Σε γέρων τότε
20 Αἶδας ὁ παλαιγενής,
καὶ λαοβόρος κύων,

Многољубљени, Славни,
Тебе, Блажени, Сине Дјево
Јерусалимске, песмопевам,
Који си лукави извор
подземне змије из великих
Очевих вртова изагнао;
који је плод забрањени,
као храну пропасти
пружио прворођеној дјеви (=Еви).
Венценошче Славни,
Тебе, Оче, Сине Дјево
Јерусалимске, песмопојем.
Сишао си и до земног (света)
да боравиш с пролазнима,
носећи тело пропадљиво:
сишао си и на дно Тартара (=Ага),
где је смрт држала
мноштво душа народâ.
И тад се ужасно потресе
стари Ад некад настао,
и пас прождирући народе

Пост.3,1-24

*1) Текст 8. Химне у рукописима нема напомену о песничкој метрици; има 70 стихова.

¹⁾ Рефрен који се понавља и даље, *стихови* 28-30.

1Петр.3,19;
Еф.4,8-10; Јов 38,17

<***> ὁ βαρυσθενής [δημοβόρος]²⁾
ἀνεχάσματο βηλοῦ.

Λύσας δ' ἀπό πημάτων
ψυχᾶν ὀσίους χορούς,
θιάσοις σὺν ἀκυράτοις
ῥμνους ἀνάγεις Πατρί.

Στεφανοφόρε, Κύδιμε,^{*)}
Σέ, Πάτερ, Πάι Παρθένου,
ῥμνῶ Σολυμηίδος.

Мр.16,9,19; Јн.20,17;
Лк.24,6-7; 24,49-51

Ἄνιόντα Σε, Κοίρανε,
τὰ κατ' ἥερος ἄσπετα
τρέσεν ἔθνεα δαιμόνων·
θάμβησε δ' ἀκυράτων
χορὸς ἄμβρατος ἀστέρων·
αἰθήρ δὲ γελάσας,
σοφὸς ἀρμονίας Πατήρ,
ἐξ ἑπτατόνου λύρας
ἐκεράσματο μουσικὰν
ἐπινίκιον ἐς μέλος.
Μεΐδησεν Ἐωσφόρος,
ὁ διάκτορος ἀμέρας,
καὶ χρύσεος Ἑσπερος,
Κυθηρήιος ἀστήρ·
ἀ μὲν κερόεν σέλας
πλήσασα ῥόου πυρὸς
ἀγεῖτο Σελάνα,
ποιμὴν νυχίων Θεῶν·
τὰν δ' εὐρυφαῖ κόμαν
Τίταν ἐπετάσματο
ἄρρητον ὑπ' ἴχνιον,

<***> тешкостењући, [људождерни]²⁾
задржан дѣ на прагу (*шамнице Ада*).

Ослободивши од страдања
хорове светих душа, 25
заједно са чистим хоровима
химне узносиш Оцу.

Венценошче Славни,
Тебе, Оче, Сине Дјеве
Јерусалимске, песмопојем. 30

Када си усходио, Господе,
бездројне у ваздуху
масе демонâ дрхтау,
а задиви се пречисти
хор звезда бесмртних. 35

Док се етар (=ваздух) радоваше,
Отац Мудри хармонију
од седмоструне лире³⁾
музички је ускладио
за победничку химну! 40

Насмеја се Зорњача,
доносилац дана,
и златна Вечерњача,
Китирска звезда,⁴⁾
зракасто пак сијање 45

пуно огњеног потока
претходило је Месецу,
пастиру ноћних догова;
а широкосветла грива
Титана (=Сунца) ширила се. 50
Знајући, Сине Божји,

²⁾ <***> Празнина у ркпсима. Израз δημοβόρος=људождерни је реч уметнута накнадно у неким рукописима, као замена за хайакс реч λαοβόρος (=προϋδριαч народа), што су неки издавачи текста замењивали са δαίμων. Библијско (1Петр.3,19; Еф.4,8-10; Јов 38,17) и Апостолско-светоотачко живо предање јасно сведочи о истини Христовог **Силаска у Ад** и ослобођења тамо заробљених душа и **Васкрсења из мртвих** (в. нпр. 4. Сирмијумски Символ 359.г.: „Распетого и Умрлога и Сишавшег у најдоње дубине земље, и тамошње (душе) спасао, Којега видећи вратари Ада уздрхташе; и Васкрслога из мртвих трећега дана“ – Св. Атанасије, *О Саборима* 8,4) – што Епископ Синесије свакако добро зна, и зато овако пева о Христу Богочовеку и Спаситељу.

^{*)} Рефрен из стихова 10-12.

³⁾ Астроном Синесије мисли на седмопланетни космос, тј. на музику сфераâ (којих, међутим, антички свет набраја осам!).

⁴⁾ *Киџира* је острво јужно од Спарте-Пелопонеза, једно од именâ Афродите.

ἔγνω δέ Γόνον Θεοῦ,
τὸν ἀριστοτέχναν νόον,
ἰδίου πυρὸς ἀρχάν.

- 55 Σύ δέ ταρσόν ἐλάσσας
κυανάντυγος οὐρανοῦ
ὑπερήλαο νότων,
σφαίρησι δ' ἐπεστάθης,
νοεραῖσιν ἀκηράτοις,
60 ἀγαθῶν ὅθι παγά,
σιγώμενος οὐρανός.
Ἔνθ' οὔτε βαθύρροος
ἀκαμαντοπόδας Χρόνος
χθονὸς ἔκγονα σύρων,
65 οὐ κῆρες ἀναιδέες
βαθυκύμονος Ὑλας·
ἀλλ' αὐτὸς ἀγήραος
Αἰὼν ὁ παλαιγενής,
νέος ὢν ἅμα καὶ γέρων,
70 τὰς ἀενάω μονᾶς
ταμίας πέλεται θεοῖς.

Најуметничкији Уме,
да под неизрецивом Ти стопом –
почетак огња је његовог.

Ти пак, раширивши крила,
над сводовима плаветним
Неба си узишао,
и зауставио се у сферама
умним и пречистим,
где је Извор добара –
у Небу Ћутања.
Где нема дубоког Хроноса (=Времена),
с неуморним корацима,
који вуче породе смртних,
ни срамних несрећа
дубокодурне Материје;
већ само нестарива
древнорођена Вечност,
будући уједно и млада и стара,
јер је вечно чувар
боравишта догова.

Прилој:

А.Ф. Лосев, О Синесију Киринејском

Доносимо сажету, мада престоугу, оцену сложеног лика и дела Синесија Киринејског, посебно његових *Химни*, коју је недавно дао познати руски филозоф Алексеј Лосев, врсни познавалац грчке филозофије (изложио је у 9 томова под насловом „Естетика античке филозофије“), у *Предговору* новог руског превода свих Синесијевих дела (Синесий Киренский, „Творения святых отцов“, Синезий, Гимны, Санкт-Петербург, 2012. Предисловие А.Ф. Лосева). (Све речи у заградама су А.Ф. Лосева). На крају ћемо дати наш кратак осврт.

„Синесије се родио у Кирини 370-375.г. Будући Грк знатног порекла, он се гордио својим прецима и узводио своје порекло до Херакла. Учио се у Александрији, где му је главни учитељ била кћи математичара Теоне – позната Ипатија, која је у то време била на челу филозофске школе александријског неоплатонизма. Године боравка Синесија у Александрији (393-395) биле су године расцвета Ипатијине делатности, која је потом трагично погинула, растргнута од групе фанатично настројених хришћана. У данашње време, истина, постоји врло озбиљна сумња у њен лични пагански фанатизам (у чему су је подозревали). Како сматра савремена наука, Ипатија је, напротив, била филозоф која се довољно мирно односила и према својој личној и према другим религијама. Не случајно она није учествовала у обнови старог многобоштва, које је предузео Јулијан (Отпадник), а с друге стране, међу њеним ученицима било је и хришћана, и то чак и духовних лица. Ипатија је, бесумње, признавала примат разума над религиозним веровањима. Синесије директно говори о њој да је Ипатија – „генијални филозофски учитељ“ (*Писмо 137*).

Синесије је, наизглед, био врло енергичан друштвени делатељ, и као такав он је још као врло млад човек учествовао у посланству у Цариграду, обративши се с молбом цару Аркадију за смањење налога Киринејцима и заштиту Кирине од номадских племена (из Африке). Он је и сâм не једном предводио заштиту своје отаџбине од варвара. Синесије је ишао и у Атину, али ју је напустио разочаран не нашавши тамо такве учитеље код којих би се могао поучити.

Нарочити значај у Синесијевом животу имао је један догађај: становници и црквени клир Птолемаиде (града у Киренаици) изабрали су га (вероватно 409.г.) за Епископа. Нија искључена могућност да је Синесије примио крштење заједно са епископством или ускоро после избора. (У почетку се његово епископство ограничавало само административним и друштвеним функцијама). Умро је Синесије 413.г., проевши као Епископ не више од четири године. Његова рана смрт објашњава се породичним несрећама, превре-

меном смрћу чланова његове породице и сопственом тешком, неизлечивом болешћу. Извори говоре о високо моралном лику Синесија, о његовој склоности ка усамљености и сталном бављењу философијом и другим наукама. Ти биографски детаљи дозвољавају боље схватање прелазног карактера Синесијевог погледа на свет. Он је био прави пагански неоплатоник (!?). И зато му хришћански неоплатонизам није одмах успео, и у себи је садржавао мноштво поседних елемената, карактеристичних за паганску философску мисао. Двојственост Синесијевог погледа на свет треба посебно нагласити. Јер, незнабоштво и Хришћанство као светоназорне категорије, свакако су дубоко се разликовале једна од друге, пошто је једно схватање происходило из обожањства природе, а друго је Бога сматрало за апсолутну Личност.

Ипак, историја није само логична доследност културолошких категорија. За историјски процес неопходна је и закономерност сталне узајамности једног животног периода са другим, непрекидни прелаз једне категорије у другу. Синесије се показује као значајан пример управо таквог културно-историјског настанка. Не заборављајући друштвене послове, Синесије је свагда био удубљен у изучавање философије, и страсно се предавао изучавању неоплатонске философије, и, упоредо са својом врло успелом животном праксом, био је прави созерцатељ (= *конѝемѝлаѝиваѝ*) и неоплатонски теоретичар. Растати се са незнабожачком прошлошћу није било тако лако. Но судба га је стално стављала пред неопходност нових духовно-моралних и религиозних трагања. Синесије је много патио, туговао, мучио се, долазио до очајања (!): сталне друштвене брига и старања и неуспели лични живот допринели су тим тешким и болним духовним стањима.

Синесије је живео доста пре Прокла, те још није могао знати сву виртуозну дијалектику касних неоплатоничара. Но и мимо тога, дубока философска дијалектика уопште је била њему страна. Он је био страсни љубитељ грчке класике, ритор, присталица онога што се у науци назива другом софистиком, или грчком Ренесансом 2. и 3. века нове ере. Пошто ни контемплативни начин мишљења, ни литерарни укуси Синесија нису га располагали за танану дијалектику, он је основно неоплатонско учење о три ипостаси прихватао не као на веру, већ без икаквог категоријално-дијалектичког прецизирања. Могуће је то ценити и по његовом безусловном схватању надсуштинског неоплатонског првојединства, и учења о уму и светској души.

При читању самог Синесија, основни утисак који се стиче – то је осећање противречности природе човека. Тако, на пример, спој контемплативности и практичне делатности пружало је Синесију велика страдања. Он је директно писао: „Созерцање и делатност никад се не саглашавају заједно“ (Писмо 57). Већ као Епископ, он (сасвим не епископски!) лично је учество-

вао у борбама са непријатељима (варварима). У једној од својих беседа он пише с тугом и жалошћу, како је хтео да седне на лађу и оде из своје родне Киринаје, и како га од тога задржавају епископске обавезе. Синесије је мучно и дубоко осазнавао своје раније незнабожачке грехе пред Хришћанством, иако га је примио са одушевљењем. Колебања и разочарења су га, других пута, принуђивала да сумња чак у делотворност молитве (!?), за шта се он, поставши хришћански Епископ, отворено кајао Александријском Патријарху Теофилу. И још више, он је чак изразио своје разилажење са Православним Хришћанством и саопштава о томе истом Теофилу, који, не гледајући на таква признања, ипак је Синесија рукоположио за Епископа. Синесије пише Теофилу: „Ја никад нећу поверовати у то да је душа постала после тела; ја никад нећу рећи да ће свет и разни његови делови пропасти са њиме. То васкрсење, о којем толико говоре, ја сматрам просто за свештену тајну и алегорију, и далеко сам од тога да се сагласим са мишљењем просте масе“ (Писмо 105).

За карактеристику слободе и ширине Синесијевих схватања, можда је најбоље његово учење о тројичности. Неопходно је рећи да је и у првобитној, доникејској, теологији (*чијој?* – Еп.Ат.) остала онтолошка јерархија (=јерархичности), која је карактеристична за све незнабожачке философе, укључујући и стоике и неоплатоничаре. Признавало се једно или друго више начело, а све друго се сматрало као истечење, или еманација тога првоначала (!). Хришћанство, признавши за првоначало апсолутну Личност, никако се није могло зауставити на таквој паганској субординацијској позицији, која је била ништа друго него само доследни пантеизам, који искључује сваки персоналистички монотеизам. Свакако, Синесије као хришћанин, одрицао је такво еманацијско схватање о свету и зато је одрицао сваку субординацију, па тако и у Божанској Тројици. Ипак, он је био васпитан на незнабожачком неоплатонизму и до краја је остајао неоплатоничар (!?), признајући теорију о три основне ипостаси у њиховој узајамној субординацији: изнад свега *првојединство*, (па) ум – далеко ниже биће, и (онда) космичку *душу* – која је још нижи степен. Доследно спроведени субординационизам створио је у Хришћанству Аријеву теорију, која је била одбачена на Првом Никејском Сабору 325. године. Како је требао да поступа Синесије?

Дакле, философија Синесијева је покретна. Он није могао да прихвати Хришћанство а да не напусти неоплатонизам. И још више, детаљно истраживање потврђује сталну и упорну тежњу Синесија да помири једно с другим. И ми законито прибрајамо Синесија александријском неоплатонизму – том прелазном и вишем степену философске епохе. Сумње Синесијеве, његова неувереност у своју погодност за високи хришћански положај – све то одражава срж његових светоназорних колебања, карактеристичних за

то време, за александријски неоплатонизам. За овај последњи, чулно-материјални свет, свакако, остајала је највиша лепота, и ни у једном од делова његове триипостасне структуре није било никаквих сумњи. Али, с друге стране, философска естетика чулно-материјалног космоса била је загорчана представама о апсолутној личности, која је заповедно тражила признање чулно-материјалне лепоте космоса, али толико колико и стваралаштво надкосмичке Личности. Чулна лепота космоса свагда је очуавала за Синесија своју велику вредност и непролазни смисао, јер је он остајао антички човек, у шта се можемо убедити упознавши се с његовим химничким стваралаштвом. Међу делима Синесијевим, од којих су до нас дошле **Беседе**, **Писма** и **Химне**, ове последње заузимају посебно место.

Химне Синесијеве, без обзира на њихов хришћански основ, још су тесно повезане са традицијом грчко-римског политеизма и одликују се управо прелазним карактером. Аутор (Синесије) добро познаје Хомера и Платона, но нарочито су му блиски његови претходници, писци такозване друге софистике, или грчке Ренесансе: Плутарх, Дион Хризостом, цинични стоик ритор Алије Аристид, Филострат, софист и теург Аполоније Тијански. Синесије познаје и поезију Анакреонта, Теокрита, Месамеда (аутор с почетка 2. века, од којег је остало неколико химни), и теогоније разних типова (Хесиод, орфици, гностици), на што указује његова поетичка лексика, где се сусрећу карактеристичне за писце теогонија речи: вечност, бездан, корен, ћутање, мушко, женско, итд. Судећи по свему, Синесије је читао Хомера и Платона у довољно пуном виду, а са другим древним поетама упознавао се по зборницима, антологијама и флорилегијима (=збиркама), распрострањеним крајем антике и садржавајућим сабрана и освештана многовековном традицијом места античких аутора, а често и преводе са коментарима, који су служили ученим циљевима. Синесије није имао потребе за саставе египатских и сиријских, халдејских и херметичких списа и пророштава сибилјиних књига. Што се тиче философских интереса Синесијевих, неоспоран је њихов платонски и неоплатонски карактер и очигледна је начитаност његова, ученика знамените Ипатије, у текстовима Платона, Порфирија и Јамвлиха.

Зборник *Химни* састоји се од 10 Химни, али је десета Химна изазвала сумњу већ код Виљамовица. У истраживањима Н. Терцега (који је издао Химне 1939.г.) доказана је неаутентичност ове Химне, и сâм издавач нашао је правога аутора, неког Георгија Алитра (=Грешноја), византијца из 9-10. века, подражаваоца Синесијевог. Ипак, моћ традиције је таква, да се и до сада у збирку Синесијевих Химни укључује и ова Химна која му не припада. Треба рећи да се такође традиционално држала неколико стотина година нумерација Химни, коју је установио познати хуманиста 17. века Е. Портус (он је 1568.г. издавао такође и Прокла) у свом издању. Та нумерација је проме-

њена 1939.г. од Н. Терцега, на основу старе византијске традиције (у рукописима). У нашој збирци нумерација Портуса налази се у заградама: I(III), II(IV), III(V), IV(VI), V(II), VI(VII), VII(VIII), VIII(IX), IX(I) и (X).

Химне Синесијеве имају, несумњиво, философско-религиозну обојеност (ср. нпр. *Химне* стоика Клеанта), при чему су оне биле писане не само за читање, већ и за сакралну практику (!). Време њиховог писања није тачно установљено. Највероватније су писане у три наврата: око 395.г., крајем 402.г. (пред ступање у брак) и у време епископства Синесијевог (410-412.г.). За живота ауторовог *Химне* нису биле издане, а посмртно издање учинило их је врло познатим и чак популарним. По својој форми *Химне* Синесијеве – то је прави мелодични производ (ипак не традиционални епски хексаметар), близак по својој строфици и метрици народној песми и неким класичним формама античног мелоса (анакреонтски стих, анапестички метри). Композиција *Химни* довољно је једнообразна. У почетку долази уводна инвокација за помоћ. Понекад, као *Химна III*, она се завршава херетизмима. За химнички стил Синесијев карактеристичан је не само философско-узвишени тон, него и својеврсна интимност, личносно начело, испуњено клањањем и задивљеношћу пред Вишим Бићем, дозвољавајући аутору да се некад обраћа, по старом паганском маниру, својој цитри (IX 1) и звучним струнама (IX 47), а опет некад у духу хришћанског смирења да разговара са својом душом, призивајући је да остави земаљске мисли и обрати се Оцу свега (IX 127-133). Неке *Химне* (I-III), опевавају љубав према вишем извору истине; *Химне* IV, V, VII особито су личностне. У *Химнама* VI и VIII, осећа се веза са свечаном сакралном службом и у њима звучи призив да се узме учешће у њој. *Химна VIII* (IX) даје нам представу о античком осећању природе у њеној целовитости. *Химна IX* (I), наизглед, стоји најближе паганском неоплатонизму. Овде, истина, разликују се две монаде: једна изнад свега и недоступна никаквој подели, а друга се дели на три момента. Но карактеристика та три момента има мало заједничког са хришћанским учењем о Тројичности. Овде чак одсуствују такви појмови као, на пример, „ум“ или „реч (λόγος)“. А треће начело уопште карактерише се као „душа космоса“. Ово задње особито пада у очи по своме чисто паганском карактеру. У *Химни V* (II) пантеистичка тријада неоплатонизма даје се већ уз помоћ хришћанске терминологије. Прво начело већ се назива Оцем, друго – Сином, и треће – Духом Светим. Јавља се и неоплатонски термин „ум“ као карактеристика другог начела. Мало је хришћанских елемената у *Химни I* (III). Но ми би рекли да се Хришћанство јавља овде пре у психолошком аспекту неголи по суштини, пошто аутор стреми да се ослободи од материје ради достојног хваљења вишег Апсолута. Непротивречност Тројичности јединству (у *Химнама*) – то је јавни одјек одговарајућих спорова у време Синесијево (ἰσριјαδολοшки σйорови су већ йрошли – ЕпАт.). *Химна II* (IV) мало се

чим разликује од *Химне* I (III). Овде је такође славословље Оцу као првој светлости, такође се опевава и творачка делатност Сина, мада подробније него у претходној *Химни*.

У *Химнама* III (V) и IV (VI) хришћанска догматика заузима веће место. Овде се може рећи да већ нема ничега заједничког са паганским неоплатонизмом других *Химни*. На крају, у *Химнама* VI-X (VII-X) од паганске литературе остају само неки митолошки обрасци, који већ немају никаквог философског значаја и употребљавају се само ради лепоте речи. Стил ових *Химни* поражава својим надахнућем и својом искреношћу. Дакле, Синесијеве *Химне* (осим VI, VII и VIII) имају очигледну неоплатонску боју, мада главни објекти поштовања нису плотиновске тријаде: Једно, Ум и Душа, него Једно и Тројично.

Неоплатонизам и Хришћанство у Синесија су нераздвојни. Савремени издавач Синесија К. Лакомбрад не без основе примећује: „По свој видљивости, философ (Синесије) није променио своју приврженост паганском учењу о вечности света и свакако његовој последици – вечном кружењу“. Управо је тиме и интересантан за нас Синесије, аутор химничког мелоса“.

Наша најомена: Оцене А. Лосева о Синесију и његовом делу, разнолике су, не увек доследне, и више су суд философа јелинисте неголи хришћанског мислиоца, што је Лосев донекле био, бавећи се и пишући чак и текстове из православне теологије (али прилично дилетантски). Сâм А. Лосев је још у совјетско време постао тајни монах! Што се иде ближе крају овог *Увода*, судови су му ближи правилнијој и потпунијој оцени и процени сложеног лика и дела Синесија *јесника* и *Ејискоја*. Нажалост, ни Лосев, као и многи други пре њега, нису осетили Синесијев однос према живом Лику Христа, Црквеног Христа Богочовека и Спаситеља. Кога Синесије у *Писмима* неретко спомиње, а у *Химнама* просечно још више – и у односу са Оцем и Духом, и у односу са Богородицом. Ако је Синесије прихватио Христа – Оваплоћеног и Очовеченог и Делатућег Св. Духом *шајну=гојаћај сјасења* човека и света – поготову кад је служио Свету Литургију – онда је у њему, у души, срцу па и уму, сва јелинска философија прошла „као сенка“ античко-старозаветног света, а у њему се родио, хајде да кажемо *раћао*, нови живот и нови човек (ср. искуство Апостола Павла, Гал.4.19 и 2,20), какав је Синесије несумњиво био и пројавио се као Епископ Архипастир. Доказ је и његово трајање у живом *предању* Цркве. Синесије није у Календару Светих, али су црквени људи кроз векове, конкретно преписујући рукописе његових дела у 13. и 14. веку, изразили свој однос према њему насликавши минијатуру Епископа Синесија са ореолом Светитеља.

Крајња библиографија о Синесију:

Најновије и најбоље издање Синесијевих **Химни** и **Писама** је париско: Collection des Universités de France, BUDÉ - Les Belles Lettres: **Synésios de Cyrène, t. I: Hymnes** (text et trad. Ch. Lacombrade), Paris 1978; **t. II-III: Correspondance** (text A. Garzya; introd., trad., comment. et bibliographie D. Roques), Paris 2000. – Од литературе, осим *Патирологија* и *Енциклопедија* (П. Христу, J. Quasten, B. Altaner, C. Moreschini – E. Norelli, *Dictionnaire de Spiritualité*, The Oxford Dictionary of the Christian Church, DECA etc.), користимо докторску тезу Ch. Lacombrade, “Synésios de Cyrène. Hellène et Chrétien”, Paris 1951 (аутор излаже не само Синесијеву “biographie psychologique”, већ и детаљан живот и рад његов, али често у Синесију види више Јелина, неоплатоничара, неголи Хришћанина, пренаглашавајући Синесијев “indépendance affichée à l’égard du dogme chrétien” (слично и у свом чланку: “Nupatie, Synésios de Cyrene et le Patriarcat Alexandrine” /*Byzantion*, 21/ 2001, f. 2, pp. 404-421). Ипак, исти аутор другде у студији, нпр. стр. 20, 120-1, 209, 258 и 263, супротно овоме даје правилну оцену о Синесијевом темељном хришћанском ставу, изнетом нпр. у *Писму LVI: Епископима „Против Андроника“*). – Упућујемо и на студију D. Roques, “Etudes sur la Correspondance de Synésios de Cyrène”, Bruxelles 1989, коју аутор користи и у својим коментарима на *Писма*. – Уз француски, користимо и руски превод Синесијевих дела: *Синезий Киренский, Полное собрание творений*, т. I: *Тракийаѿи и Гимны*, и т. II: *Письма* – превод, статья, коментарији Т.Г. Сидаша, Спб. 2012 и 2014. (Овај руски „хелениста“ Сидаш као да је више паганин, неголи руски хришћанин. Његово незнање и карикирање и Св. Писма и Цркве, Апостолâ и Отаца, па и самога Христа, запањујуће је, чак и у време богоборног большевизма. Помињемо га само ради превода *химни*, један прозни, други „поетски“ превод). Користили смо такође и руски препев 4 химне (I, IV, V, VII) Б.Б. Вересаева у *Античне Гимны*, изд. Московског универзитета, 1985. Наводимо такође и студију Е.А. Пеζοπούλου, *Ποιήματα Συνεσίου τοῦ Κυρηναίου / Ε.Ε. Βυζαντινῶν Σπουδῶν*, 13 и 14, Атина 1937-38. – Као и дела других грчких научника: Ν.Β. Θωμαδάκης, *Εἰσαγωγή εἰς τὴν Βυζαντινὴ Φιλολογίαν*, т. Β', 1968. – Κ. Μητσάκης, *Βυζαντινὴ Ὑμνογραφία*, 1971. – Θ. Ξήδης, *Βυζαντινὴ Ὑμνογραφία*, Атина 1978. – У напред поменутиим студијама на француском наведена је богата библиографија о Синесију.

Synesius of Cyrene (Ptolemais) (370-413)

Summary: Based on various sources and particularly Synesius' own writings (letters, homilies, hymns), given in Serbian translation, the author demonstrates how bishop Synesius (c. 370 – c. 413) seriously exercised his apostolic service in the Church. His many-sided activity, as shown especially in his letters, and his loosely mediating position between Neoplatonism and Christianity, make him a subject of fascinating interest. As a bishop Synesius had a task to eradicate the remains of Arius heresy. Furthermore, the autor explains the relationship between Synesius and Theophilus Alexandria, based on his letters to Alexandrian archbishop. In this patristic study with detailed bibliographical data on Synesius and thoroughly explored his theology, the author examines literary-poetic gift and philosophical-neoplatonic education of this Hellen from North Africa, who combined the fading world of antiquity and the emerging new world of Christianity.

Key words: rhetoric, philosophy, teaching, resurrection, Theophilus, Chrysostom, Alexandria, Platonism, hymns, letters